

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ,
ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

**КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА
СТРАХУВАННЯ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з навчальної дисципліни

«СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ»

для здобувачів

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної

програми 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр і назва програми)

факультету

фінансово-економічного

(назва факультету)

**Київ
2023 рік**

Богріновцева Л. М. Методичні рекомендації для самостійної роботи з дисципліни «Соціальне страхування» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»: методичні рекомендації. Київ: НАСОА, 2023. 68 с.

Рецензенти:

Бондарук Т. Г., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Федина В. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, фінансів та обліку ПВНЗ «Європейський університет».

Затверджено на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Протокол від «12» січня 2023 року №10

Схвалено Вченою радою фінансово-економічного факультету НАСОА
Протокол від «16» січня 2023 року №7

Викладено методичні рекомендації з підготовки, структури, оформлення та порядку виконання самостійної роботи з дисципліни «Соціальне страхування» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Методичні рекомендації призначені для використання при проведенні самостійної підготовки здобувачів. Містять теоретичний коментар до вивчення тем навчальної дисципліни, питання для самоконтролю знань, питання, що виносяться на самостійне вивчення за кожною темою навчальної дисципліни, тестові завдання, перелік питань для підготовки доповідей і обговорення за темами курсу, критерії оцінки самостійної роботи здобувачами, рекомендовану літературу.

©Богріновцева Л. М.
Київ: НАСОА, 2023

ЗМІСТ

Передмова	4
Теоретичний коментар до вивчення тем навчальної дисципліни, питання для самоконтролю знань	5
Перелік питань, що виносяться на самостійне вивчення за кожною темою дисципліни	38
Тестові завдання за питаннями навчальної дисципліни	41
Рекомендований перелік питань для підготовки доповідей для обговорення за темами курсу	60
Орієнтовний перелік тем для підготовки творчого завдання	63
Критерії оцінки стану виконання самостійної роботи здобувача з навчальної дисципліни	64
Рекомендована література	66

ПЕРЕДМОВА

Самостійна робота здобувачів вищої освіти займає досить важливе і значне місце у навчанні здобувачів і є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом поза навчальними заняттями. Самостійне вивчення предмету не тільки поглиблює знання здобувача, воно формує у нього уміння працювати з літературою, творчо мислити, користуватися надбаними знаннями.

Самостійна робота здобувача вищої освіти в процесі вивчення кожної теми курсу сприяє формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості молодій людині, суть якої полягає в уміннях систематизувати, планувати, контролювати й регулювати свою діяльність без допомоги й контролю викладача.

Основними видами самостійної роботи здобувача є:

- опрацювання змісту підручників, посібників;
- опрацювання тексту (конспекту) лекцій;
- опрацювання питань, передбачених програмою та винесених на самостійне вивчення;
- підготовка до семінару, практичного заняття;
- підготовка до різних видів поточних і підсумкових контрольних заходів (до тестового контролю, контрольної роботи, модульного контролю, семестрового контролю);
- підготовка рефератів, повідомлень, презентацій, тез, статей тощо;
- виконання практичних завдань, розв'язання задач, виконання тренінгових вправ тощо;
- проведення досліджень із заданої проблематики.

Методичні рекомендації для самостійної роботи з дисципліни «Соціальне страхування» для здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» розроблені на основі робочої програми з метою практичної допомоги здобувачам вищої освіти при виконанні самостійної роботи.

**ТЕОРЕТИЧНИЙ КОМЕНТАР
ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ,
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ**

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ**

**ТЕМА 1. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ, ПРИНЦИПИ І РОЛЬ
СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ**

Ключові слова: загальнообов'язкове державне соціальне страхування, соціальна допомога, соціальне забезпечення, соціальне страхування, соціальний захист, об'єкт соціального страхування, предмет соціального страхування, соціальний ризик.

Короткий опис теми:

Соціальний захист – це комплекс правових, економічних та соціальних гарантій, що забезпечує держава кожному громадянину: право на безпечну працю, збереження здоров'я у процесі праці, економічний захист і підтримку працівників та їх сімей у випадку тимчасової втрати працездатності на виробництві, медичну і професійну реабілітацію.

Основними складовими соціального захисту населення України є:

- 1) соціальне забезпечення;
- 2) соціальна допомога;
- 3) соціальне страхування.

Соціальне забезпечення – це надання певним категоріям громадян допомоги у вигляді соціальних виплат за рахунок бюджетних коштів.

Соціальна допомога надається у формі житлових субсидій, різного роду пільг і зорієнтована на індивідуальну потребу громадянина.

Соціальне страхування – це важлива складова соціального захисту населення, центром якого є людина та її потреби. Якість задоволення потреб громадян впливає на соціально-економічний розвиток держави. Соціальне страхування створює умови для відтворення робочої сили та захисту громадян у разі настання певних страхових випадків: втрата працездатності, у тому числі у зв'язку із доглядом за дитиною, вагітність та пологи; втрата годувальника, безробіття; нещасний випадок на виробництві тощо.

Отже, *соціальне страхування* – це сукупність усіх форм і видів страхування, які мають на меті забезпечення широких мас населення на випадок різних соціальних ризиків.

Система соціального страхування має два основні напрямки:

- забезпечення профілактики, відновлення і збереження працездатності робітників, включаючи проведення оздоровчих заходів і перепідготовки кадрів;

- матеріальне забезпечення осіб, які втратили працездатність або не мали її.

Функції соціального страхування:

- формування грошових фондів, з яких покриваються витрати, пов'язані з життєдіяльністю непрацездатних і осіб, що з огляду на обставини не беруть участі в трудовому процесі;

- забезпечення потрібної структури трудових ресурсів;

- зменшення розриву в рівнях матеріального забезпечення працюючих і непрацюючих (безробітні, інваліди) громадян;

- сприяння вирівнюванню життєвого рівня різних соціальних груп населення, не залучених до трудового процесу;

- захисна функція – це підтримка сформованого матеріального рівня застрахованого, якщо звичайне джерело доходу стає для нього недоступним;

- компенсаційна функція – це відшкодування збитку з втрати працездатності та збитку здоров'я за допомогою матеріального відшкодування втрати заробітку, а також оплати послуг у зв'язку з лікуванням і реабілітацією;

- відтворювальна функція – це забезпечення застрахованим (і членам їхніх родин) покриття усіх витрат, достатніх для нормального протікання відтворювального циклу, що охоплює практично весь життєвий цикл, у випадку хвороби, старості, інвалідності, безробіття, вагітності;

- перерозподільча функція – це вплив на суспільний розподіл і перерозподіл: соціальні виплати збільшують частку вартості, що направляється на споживання застрахованим; це полягає в поділі матеріальної відповідальності за соціальні ризики між усіма застрахованими, роботодавцями і державою;

- стабілізуюча функція – це узгодження інтересів соціальних суб'єктів з ряду принципів для життєдіяльності найманих робітників питань.

В Україні ст. 4 Закону України «Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» залежно від страхового випадку передбачено такі *види загальнообов'язкового державного соціального страхування:*

- пенсійне страхування (у грудні 1990 року, згідно з Постановою Ради Міністрів УРСР та Ради Федерації незалежних профспілок України було утворено Українське республіканське відділення Пенсійного фонду СРСР, від якого веде свою історію Пенсійний фонд України);

- страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням (Фонд соціального страхування України є правонаступником Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності створений відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням»);

- медичне страхування (вид особистого страхування на випадок втрати здоров'я від хвороби або внаслідок нещасного випадку. Воно застосовується з

метою мобілізації та ефективного використання коштів на покриття витрат на медичне обслуговування страхувальників);

–страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності;

–страхування на випадок безробіття;

–інші види страхування, передбачені законами України.

Статтею 5 «Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» передбачені такі *принципи соціального страхування*:

–законодавче визначення умов і порядку здійснення загальнообов'язкового державного соціального страхування;

–обов'язковість страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством про працю, та осіб, які забезпечують себе роботою самостійно (члени творчих спілок, творчі працівники, які не є членами творчих спілок), громадян – суб'єктів підприємницької діяльності;

–надання права отримання виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням особам, зайнятим підприємницькою, творчою діяльністю тощо;

–обов'язковість фінансування страховими фондами (установами) витрат, пов'язаних із наданням матеріального забезпечення та соціальних послуг, у обсягах, передбачених законами з окремих видів загальнообов'язкового соціального страхування;

–солідарність та субсидування;

–державні гарантії реалізації застрахованими громадянами своїх прав;

–забезпечення рівня життя, не нижчого за прожитковий мінімум, встановлений законом, шляхом надання пенсій, інших видів соціальних виплат та допомоги, які є основним джерелом існування;

–цільове використання коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування;

–паритетність представників усіх суб'єктів загальнообов'язкового державного соціального страхування в управлінні загальнообов'язковим

Предметом соціального страхування є соціально-економічні відносини, сутнісні зв'язки та інтереси найманих працівників, роботодавців, громадських організацій і держави з приводу захисту працюючих громадян та самозайнятого населення (членів їхніх сімей) від факторів, що знижують якість життя і їхній соціальний статус в суспільстві.

Суб'єктами загальнообов'язкового державного соціального страхування є фізичні та юридичні особи, які знаходяться в правових відносинах відповідно до чинного законодавства про державне соціальне страхування: держава (в особі органів виконавчої влади), страховики, страхувальники та застраховані особи (в окремих випадках члени їх сім'ї та інші особи).

До страхових випадків за соціальним страхуванням відносять:

- часткова непрацездатність;

- вагітність і пологи, догляд за новонародженою дитиною;
- інвалідність;
- досягнення пенсійного віку;
- смерть годувальника;
- безробіття;
- нещасний випадок на виробництві;
- професійне захворювання та інші обставини, визначені законодавством.

Питання для самоконтролю знань:

1. Які існують етапи виникнення соціальних ризиків?
2. Чи існує співвідношення між соціальними ризиками і видами соціального страхування?
3. Назвіть принципи функціонування системи соціального страхування.
4. Які функції покладено на соціальне страхування?

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7]

Допоміжна: [7, 9, 10, 11, 13, 14, 15]

Інформаційні ресурси: [3, 7, 8, 10, 11]

ТЕМА 2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

Ключові слова: державне регулювання, державне регулювання соціального страхування, державні соціальні стандарти і нормативи, державний контроль у сфері соціального страхування, державний моніторинг у сфері соціального страхування, мета державного регулювання соціального страхування, методи державного регулювання соціального страхування, Наглядова рада, прожитковий мінімум.

Короткий опис теми:

Державне регулювання соціального страхування – це важливий елемент управління соціальним страхуванням, формуванням та використанням коштів державних соціальних фондів.

Метою державного регулювання соціального страхування є:

- проведення єдиної та ефективної державної політики у цій сфері;
- забезпечення реалізації прав громадян на соціальний захист;
- створення умов для ефективного функціонування та розвитку системи загальнообов'язкового державного та недержавного соціального страхування;

- забезпечення дотримання суб'єктами соціального страхування вимог законів, інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у цій сфері;

- адаптація системи загальнообов'язкового державного соціального страхування до міжнародних стандартів.

Державне регулювання соціального страхування полягає у:

- розробці та прийнятті системи законодавчих, нормативно-правових актів, що регламентують відносини в цій сфері;

- щорічному перегляді та затвердженні розмірів страхових внесків, норм, нормативів з урахуванням поточної економічної та соціальної ситуації;

- перегляді видів та розмірів соціальних виплат з метою покращення матеріального забезпечення громадян;

- встановленні обов'язкової вимоги щодо створення страхових резервів з метою забезпечення своєчасності та повноти соціальних виплат;

- державному фінансовому контролю за дотриманням законодавства щодо формування доходів соціальних страхових фондів та цільового використання їх коштів;

- контролі та нагляді за діяльністю центральних і територіальних органів державних фондів, їх взаємодією з іншими суб'єктами.

Державне регулювання передбачає створення та функціонування відповідного фінансового механізму, який повинен бути спрямований на раціональне управління рухом фінансових ресурсів та формування фінансових відносин, що виникають у процесі утворення та використання страхових фондів.

Методи державного регулювання соціального страхування – це способи впливу держави на суб'єкти системи соціального страхування з метою формування відповідних фінансових ресурсів для забезпечення соціальних виплат при настанні страхових випадків.

Система правового регулювання соціального страхування містить норми, визначені:

- Конституцією України;
- міжнародними угодами, які підписала й ратифікувала Україна;
- Цивільним кодексом України;
- Законами та постановами Верховної Ради України;
- Указами та розпорядженнями Президента України;
- декретами, постановами та розпорядженнями Уряду України;
- нормативними актами (інструкції, методики, положення, накази), які ухвалено міністерствами, відомствами, центральними органами виконавчої влади та зареєстровано в Міністерстві юстиції України;

- нормативними актами органу, який згідно із законодавством України здійснює нагляд за страховою діяльністю;

- нормативними актами органів місцевої виконавчої влади у випадках, коли окремі питання регулювання страхової діяльності було делеговано цим органам за рішенням Президента або Уряду України.

Державне регулювання соціального страхування в Україні здійснюється за наступними принципами:

- 1) соціальне забезпечення на умовах обов'язкового страхування всіх працюючих громадян;
- 2) наявність різних форм і видів соціального забезпечення, застрахованих працівників (у всіх страхових випадках);
- 3) диференціація підстав і норм соціального забезпечення залежно від характеру і тривалості трудової діяльності, рівня заробітної плати і розмірів страхових внесків працівників;
- 4) забезпечення пенсіями та допомогою на рівні прожиткового мінімуму;
- 5) фінансування соціального забезпечення за рахунок обов'язкових страхових внесків і недержавних фондів;
- 6) здійснення соціального забезпечення органами державного управління;
- 7) охорона та захист громадян на права щодо соціального забезпечення.

Система державних соціальних стандартів і нормативів створюється з метою:

- забезпечення визначених Конституцією України соціальних прав та державних соціальних гарантій достатнього життєвого рівня для кожного громадянина;
- для законодавчого встановлення найважливіших державних соціальних стандартів і нормативів;
- диференційованого за соціально-демографічними ознаками підходу щодо визначення нормативів;
- наукового обґрунтування норм споживання;
- гласності та громадського контролю при їхньому визначенні та застосуванні;
- урахування вимог норм міжнародних договорів України у сфері соціального захисту й трудових відносин.

Державний контроль у сфері соціального страхування є важливою функцією держави, що забезпечує умови нормального функціонування системи соціального страхування.

Важливим аспектом державного регулювання соціального страхування є *державний моніторинг у сфері соціального страхування*, який здійснюється з метою дотримання державних соціальних гарантій, оцінки ефективності державної соціальної політики, її впливу на рівень та якість життя в Україні.

Питання для самоконтролю знань:

1. Що собою становить механізм державного регулювання соціального страхування?
2. Які показники характеризують рівень життя населення?
3. Охарактеризуйте класифікацію соціальних нормативів.
4. Що включають в себе державні соціальні гарантії?

5. Що включає державне регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні?

6. Взаємозв'язок суб'єктів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7]

Допоміжна: [7, 9, 10, 11, 13, 14, 15]

Інформаційні ресурси: [1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11]

ТЕМА 3. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

Ключові слова: добровільне соціальне страхування, континентальний механізм фінансування соціальних видатків, моделі соціального захисту населення, модель Бісмарка, обов'язкове соціальне страхування, північно-європейський механізм фінансування соціальних видатків, план Беверіджа.

Короткий опис теми:

Основні етапи розвитку обов'язкового соціального страхування за кордоном:

- кінець XIX – початок XX ст. – прийняття перших страхових законів у країнах Європи, що було тісно пов'язано з виникненням профспілок;
- закінчення Першої світової війни і створення у 1919 р. МОП;
- Велика депресія 1929–1932 рр. викликала прийняття законів про страхування від безробіття в Європі і страхового законодавства у країнах Північної Америки;
- після закінчення Другої світової війни МОП були розроблені універсальні системи соціального захисту і соціального страхування на основі рекомендацій У. Беверіджа.

Модель Бісмарка. Запровадження обов'язкового соціального страхування в Німеччині було одним з елементів політики Бісмарка.

Система Бісмарка відзначається чотирма фундаментальними принципами:

- забезпечення засноване виключно на праці і тому обмежене лише тими особами, які зуміли завоювати це право своєю працею;
- обов'язкове забезпечення існує лише для тих найманих працівників, заробітна плата яких є нижчою за визначену мінімальну суму, тобто для тих, хто не може користуватися індивідуальним страхуванням;
- забезпечення побудовано на методології страхування, що встановлює паритетне співвідношення між внесками найманих працівників та працедавців, а також між виплатами та внесками;
- забезпеченням управляють самі працедавці та наймані працівники.

План Беверіджа. За завданням британського уряду 1942 року було

створено міжміністерську комісію для підготовки заходів щодо покращання соціального забезпечення у Великобританії. Цю комісію очолив лорд Беверідж, відомий за численними публікаціями з соціальних питань та як розробник системи соціального страхування на випадок безробіття в Англії у 1908 та 1915 роках.

План Беверіджа визначав три головних принципи, що лежать в основі організації системи соціального забезпечення: універсальність, єдність та інтеграція.

Принцип універсальності забезпечення означав розрив з традиційною логікою системи Бісмарка – забезпечення лише працюючих і гарантував забезпечення на всі випадки соціального ризику для всього населення. У Великобританії було запропоновано повну систему забезпечення на будь-який випадок, як-то – здоров'я, індивідуальний, сімейний дохід для всіх людей, які опинилися у скрутному становищі. Отже, заснована на національній солідарності та гарантованому мінімальному доході для всіх, ця політика соціального забезпечення цілого суспільства поклала початок утвердженню права на працю, медичні послуги, мінімальний гарантований дохід.

Другий принцип єдності у забезпеченні включає декілька понять, а саме: адекватний характер внесків і виплат, однаковий характер організації системи.

Третій принцип інтеграції означав, що Беверідж висловився за інтеграцію різних форм забезпечення: страхування, соціальної допомоги і ощадних кас. Лише такий підхід, на його думку, давав можливість подолати соціальне свавілля, яке часто супроводжувало соціальну допомогу.

Організація соціального страхування в ринковій економіці базується на таких основних принципах:

- сполучення обов'язковості і добровільності соціального страхування;
- соціальне партнерство держави, роботодавців і найманих робітників;
- компенсація втрати особистих доходів і працездатності;
- формування і використання цільових позабюджетних фондів;
- сполучення державного регулювання і ринкового саморегулювання страхової діяльності;
- взаємодія основних суб'єктів соціального страхування – страховиків, страхувальників і застрахованих громадян; баланс економічної ефективності і соціальної справедливості;
- загальна солідарність та індивідуальна відповідальність щодо страхування громадян;
- профілактика й реабілітація соціальних ризиків.

Соціальне страхування існує у двох формах: обов'язкове і добровільне страхування. Для різних країн і етапів розвитку страхування при співставленні цих форм виявляються певні відмінності.

Обов'язкове соціальне страхування – це різновид державних

соціальних гарантій, які забезпечуються через цільові позабюджетні (державні або суспільні) фонди. На цей раз реалізується принцип неповного самофінансування. На випадок дефіциту даних фондів держава надає їм допомогу з державного бюджету. Таким чином, вона виступає гарантом фінансової стійкості цих фондів і реалізації програм обов'язкового соціального страхування.

Добровільне соціальне страхування ґрунтується на принципах колективної солідарності і взаємодопомоги за відсутності страхової підтримки держави (державного бюджету). Його характерними рисами є демократизм в управлінні страховими фондами, найбільш повна реалізація принципу самоврядування, соціальне партнерство роботодавців і найманих працівників, тісна залежність страхових виплат і програм від рівня доходів страхувальників.

У світовій практиці склалися різні моделі організації соціального страхування, а саме:

Перша модель характеризується тим, що розмір соціальних виплат поставлено залежно від другорядних, так названих зовнішніх чинників, зокрема, від зайнятості особи в тій чи іншій сфері, її службового становища тощо. Така організаційна форма соціального страхування має ряд недоліків: може забезпечувати лише невисокі рівні соціального захисту; буде існувати за умови бездефіцитного державного бюджету; її засновники (особливо держава) можуть відмовитися від узятих зобов'язань; породжує в суспільстві психологію соціального утриманства.

Друга модель сформована таким чином, що особи, які страхуються, і конкретні страхувальники, роблять певні внески, проте при цьому не враховується ступінь імовірності настання страхової події, тобто соціальний ризик. Страхування здійснюється на користь третіх осіб (наприклад, погашення поточних витрат з пенсійного страхування в Україні, за цієї умови накопичення коштів не пов'язане зі зростанням зобов'язань).

Третя модель найбільш поширена в багатьох розвинутих країнах, бо дозволяє з достатнім ступенем точності визначити, які виплати можуть бути здійснені. Вона базується на страхуванні конкретних ризиків. Розмір коштів має відповідати взятим страхувальниками зобов'язанням, а виплати не можуть перевищувати встановленого співвідношення між: виплатами, що надаються і надходженнями страхових коштів.

Кожна країна має свої особливості системи соціального страхування. Спектр цих особливостей досить широкий, проте загалом можна провести таку типологію.

1. Аналізуючи механізми фінансування соціальних видатків, можна виділити наступні їх варіанти.

Північно-європейський (Ірландія, Великобританія та скандинавські країни), де за рахунок соціального страхування покривається до половини соціальних видатків. Загальна сума відрахувань до фондів знаходиться в межах 15% ВВП. Слід вказати, що для цих країн може значно коливатись як співвідношення між страховими та бюджетними виплатами, так і загальна

частка соціальних виплат у ВВП. Так, у Данії та Швеції загальна частка соціальних видатків, яка становить майже 40% ВВП, водночас соціальне страхування покриває лише чверть цих витрат у Данії та близько половини – у Швеції. В Ірландії ж ці показники становлять 20% та 33% відповідно.

Континентальний – найбільш типовими представниками якого є Франція, ФРН, Бельгія та Нідерланди, де частка соціальних видатків у ВВП становить приблизно 30%, дві третини з них покриваються за рахунок систем соціального страхування.

2. *За соціальним спрямуванням* можна помітити принципову різницю між США, де метою соціального страхування є підтримання мінімального життєвого рівня та країнами ЄС, де воно спрямоване на забезпечення основних життєвих потреб і недопущення суттєвого зниження доходів унаслідок дії факторів соціального ризику.

Питання для самоконтролю знань:

1. Міжнародні норми і принципи соціального страхування.
2. Організаційно правові форми соціального страхування.
3. Роль держави у вирішенні соціальних проблем.
4. Особливості функціонування окремих видів соціального страхування у економічно розвинених країнах світу.
5. Історія виникнення та розвиток Міжнародної організації праці (МОП).
6. Конвенції МОП та їх роль у забезпеченні соціального захисту.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4]

Допоміжна: [7, 9, 10, 11, 13, 14, 15]

Інформаційні ресурси: [3, 4, 7, 8, 9, 10, 11]

ТЕМА 4. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ключові слова: безробіття, державна політика зайнятості населення, Державна служба зайнятості, зайняте населення, масове вивільнення працівників, медичне страхування, пенсійне страхування, Пенсійний фонд України, середня заробітна плата, соціальне страхування на випадок безробіття, страхова виплата, страхова компанія, страхова премія, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, Фонд соціального страхування.

Короткий опис теми:

Соціальне страхування як складова частина соціального захисту відіграє значну роль у житті громадян України, особливо тих, хто втратили можливість забезпечувати себе самостійно. Проте, остаточного вигляду

система соціального захисту ще не отримала й перебуває у процесі постійного реформування.

Реформування механізму функціонування соціальних фондів держави доцільно здійснювати на основі:

- чіткого визначення джерел і розмірів фінансування за різними видами соціального страхування;
- централізації та впорядкування збирання страхових внесків;
- удосконалення методів контролю та підвищення ролі соціальних партнерів в управлінні соціальним страхуванням;
- збереження державних соціальних гарантій;
- створення економічних передумов зростання заробітної плати як найважливішого фактору розвитку соціального страхування.

Для підвищення фінансової стійкості солідарної системи й пошуку нових джерел фінансування потрібно:

- розробити заходи, які сприяли б призупиненню процесів «тінізації» доходів населення, у тому числі заробітної плати, приховування їх від оподаткування;

– підвищити розмір заробітної плати та інших доходів населення. У сучасних умовах рівень заробітної плати працівників не повною мірою відповідає реальній вартості робочої сили. Заробітки працівників повинні надавати їм можливість не тільки сплачувати податки й страхові внески, підвищувати рівень споживання, а й робити відповідні заощадження в банківських установах, формуючи тим самим фінансові ресурси для інвестування національної економіки;

– залучити підприємців, які працюють за спрощеною системою оподаткування до сплати пенсійних внесків. У свою чергу, співпраця з контролюючими державними органами дасть поштовх до легалізації найманих працівників. Для останніх можливе запровадження пенсійних канікул на певний строк, з поетапним підвищенням сплати пенсійних внесків у майбутньому.

Сучасний стан соціально-економічного розвитку країни, в умовах якого доводиться запроваджувати обов'язкове накопичувальне пенсійне страхування, є об'єктивно непростим, тому потрібно визначити комплекс заходів щодо його втілення.

Серед основних пріоритетів, які б дозволили ефективно ввести другий і третій рівні пенсійної системи, доцільно виділити:

– формування базових макроекономічних передумов. Серед них - постійне зростання щонайменше на 3-4% ВВП держави порівняно до попередніх років, зниження рівня безробіття за рахунок створення нових робочих місць, невисокі темпи інфляції, підвищення заробітної плати;

– підвищення інвестиційної привабливості фінансових інструментів для вкладення коштів накопичувальних пенсійних програм. Формування стабільного фінансового ринку сприятиме розвитку економічної та соціальної інфраструктури держави, скорішому подоланню фінансової кризи;

– економічне виховання молоді та населення працездатного віку щодо

запровадження обов'язкового накопичувального пенсійного страхування, визначення його переваг для кожного громадянина. Для цього доцільно запровадити у школах факультативи, у вищих навчальних закладах ввести спецкурс «Основи пенсійної реформи в Україні», в організаціях, установах і на підприємствах проводити навчальні семінари з питань використання накопичувальних пенсійних програм. У засобах масової інформації проводити роз'яснювальну роботу, на телебаченні створювати освітні програми про формування національної пенсійної моделі;

– забезпечення інституціональної готовності пенсійної системи, яка передбачає створення інфраструктури та механізмів її ефективного управління.

Питання для самоконтролю знань:

1. Обґрунтуйте основні напрями реформування соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

2. Назвіть способи збалансування фінансових ресурсів соціального страхування.

3. Обґрунтуйте основні заходи, що сприятимуть підвищенню транспарентності функціонування системи соціального страхування.

4. Визначте та обґрунтуйте основні проблеми реформування пенсійного страхування в Україні.

5. Обґрунтуйте напрями подальшого реформування пенсійного страхування в Україні.

6. Назвіть основні проблеми запровадження накопичувальної складової пенсійної системи України.

7. Визначте основні напрями реформування соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в Україні.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7]

Допоміжна: [7, 9, 10, 11, 13, 14, 15]

Інформаційні ресурси: [1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ВИДИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ТА НЕДЕРЖАВНЕ СТРАХУВАННЯ

ТЕМА 5. МЕТОДОЛОГІЯ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Ключові слова: індексація пенсій, пенсійне забезпечення, пенсійне страхування, Пенсійний фонд України, пенсія з інвалідності, пенсія за віком, пенсія на випадок втрати годувальника, перерахунок пенсій, страховий стаж.

Короткий опис теми:

Пенсійне страхування – одна з основних форм соціального захисту, в основу якої покладено страховий метод, тобто внесення в особливі фонди обов'язкових платежів суб'єктами підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів господарської діяльності й особами найманої праці, які працюють на умовах трудового договору, та використання державою цих коштів для матеріального забезпечення громадян.

Вітчизняне пенсійне законодавство передбачає дві форми пенсійного страхування: обов'язкову, яка відіграє головну роль, і добровільну.

В Україні обов'язкове пенсійне страхування полягає у тому, що сам факт укладання трудового договору чи реєстрації особи як суб'єкта підприємницької діяльності породжує зобов'язання сплачувати визначені законодавцем страхові внески незалежно від волі працівника чи роботодавця.

Організаційно-правові форми недержавного пенсійного страхування (добровільні) можуть використовуватися для підвищення рівня грошового забезпечення понад той, який гарантує державна система обов'язкового пенсійного страхування.

Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» фактично було завершено процес формування законодавчої основи для запровадження системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базуватиметься на чіткому розподілі матеріального забезпечення в старості залежно від трудового внеску громадян до системи пенсійного страхування.

У законі передбачено три рівні пенсійного страхування:

1) солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

2) накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

3) система недержавного пенсійного забезпечення.

Пенсія – це гарантована щомісячна грошова виплата для забезпеченості громадян у старості, на випадок повної чи часткової непрацездатності, втрати годувальника, а також у зв'язку з досягненням законодавчо встановленого стажу роботи у сферах трудової діяльності.

Пенсією за віком прийнято називати таку пенсію, яка встановлюється з досягненням певного віку та наявності необхідного стажу роботи. Вік,

який дає право на пенсію за віком, називається пенсійним. Він, як і тривалість стажу, встановлюється законом.

Пенсії з інвалідності призначаються в разі настання інвалідності, що спричинила повну або часткову втрату здоров'я внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання, а також загального захворювання (в тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства). Ці пенсії призначаються незалежно від того, коли настала інвалідність: у період роботи, до влаштування на роботу чи після припинення роботи.

Під пенсією на випадок втрати годувальника розуміються щомісячні виплати з Пенсійного фонду України, призначені у зв'язку з втратою годувальника непрацездатним членам його сім'ї, які знаходяться на його утриманні, у розмірах, співвіднесених із заробітком годувальника.

Пенсійний фонд України є органом виконавчої влади, який здійснює адміністрування солідарною складовою пенсійної системи, а саме: призначає пенсії та забезпечує своєчасне і в повному обсязі їх фінансування, допомоги на поховання, здійснює контроль за цільовим використанням коштів, вирішує питання, пов'язані з веденням обліку пенсійних активів застрахованих осіб на індивідуальних накопичувальних пенсійних рахунках, здійснює адміністративне управління Накопичувальним фондом України та інші функції, передбачені чинним законодавством.

Джерелами формування коштів Пенсійного фонду є:

- надходження від сплати єдиного соціального внеску, що спрямовуються органами Державної казначейської служби України на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;
- інвестиційний дохід, який утворюється від інвестування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду у майбутньому;
- кошти державного бюджету та інших страхових цільових фондів України, що у встановлених випадках надходять до Пенсійного фонду;
- суми фінансових санкцій, застосованих до юридичних та фізичних осіб за порушення встановленого порядку нарахування, обчислення і сплати страхових внесків та використання коштів Пенсійного фонду, а також суми адміністративних стягнень, накладених відповідно до закону на посадових осіб та громадян за ці порушення;
- благодійні внески юридичних та фізичних осіб;
- добровільні внески;
- інші надходження відповідно до законодавства.

Кошти Пенсійного фонду не включаються до складу Державного бюджету України і використовуються на:

- виплату пенсій;
- надання соціальних послуг;
- фінансування адміністративних витрат, пов'язаних з виконанням функцій, покладених на органи Пенсійного фонду;
- оплату послуг з виплати та доставки пенсій;
- формування резерву коштів Пенсійного фонду.

Питання для самоконтролю знань:

1. Пенсійне забезпечення у світовій практиці.
2. Нормативно-правові акти, що регулюють державне пенсійне забезпечення в Україні.
3. Пенсійний фонд України: основні функції, завдання, структура, система управління фондом.
4. Організаційно-правові умови надання пенсії.
5. Фінансові питання пенсійного забезпечення.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]

Інформаційні ресурси: [6, 9, 10]

ТЕМА 6. НЕДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

Ключові слова: адміністратор недержавного пенсійного фонду, відкритий пенсійний фонд, зберігач недержавного пенсійного фонду, інвестиційна декларація, компанія з управління активами, корпоративний пенсійний фонд, медичне страхування, недержавне пенсійне забезпечення, недержавне соціальне страхування, недержавний пенсійний фонд, особисте страхування, пенсійна виплата, пенсійна схема, пенсійні активи, професійний пенсійний фонд, страхова компанія, рада недержавного пенсійного фонду, страхування від нещасного випадку на виробництві.

Короткий опис теми:

Суб'єктами недержавного соціального страхування виступають: застраховані особи, страхувальники, страховики та держава.

Основними особливостями функціонування недержавного соціального страхування є:

- додатковий характер недержавного соціального страхування, яке не може замінити систему державного соціального страхування;
- добровільний характер участі та необмеженість кола страхувальників і застрахованих осіб;
- договірний характер встановлення прав та обов'язків сторін, а також розмірів та видів недержавного соціального страхування.

Темпи розвитку недержавного соціального страхування значно поступають державному, що пояснюється двома основними причинами:

- 1) нерівністю початкових умов на ринку, оскільки обов'язковий характер державного соціального страхування виступає його значною перевагою над добровільним страхуванням;
- 2) низьким рівнем довіри до компаній, які надають страхові послуги, що прийнятно на початкових етапах розвитку недержавного соціального страхування.

Недержавне пенсійне забезпечення є складовою системи накопичувального пенсійного забезпечення. Функціонування третього рівня передбачає добровільну участь фізичних та юридичних осіб у формуванні приватних пенсійних накопичень з метою отримання у майбутньому додаткових пенсійних виплат.

Послуги з недержавного пенсійного забезпечення можуть надавати:

- недержавні пенсійні фонди – шляхом укладення пенсійних контрактів з вкладниками;

- страхові організації – шляхом укладення договорів страхування, а також на етапі отримання довічних пенсійних виплат учасниками НПФ (договори страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду);

- банківські установи – шляхом відкриття пенсійних депозитних рахунків для формування пенсійних заощаджень (у межах суми, визначеної для відшкодування вкладів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб).

Суб'єктами системи недержавного пенсійного забезпечення є:

- 1) надавачі послуг: недержавні пенсійні фонди; страхові організації; банківські установи;

- 2) вкладники та учасники системи недержавного пенсійного забезпечення;

- 3) засновники фондів та роботодавці-платники корпоративних пенсійних фондів;

- 4) суб'єкти інфраструктури: адміністратори; компанії з управління активами; зберігачі; аудиторів; особи, які надають консультаційні та агентські послуги;

- 5) саморегульовані організації суб'єктів, які надають послуги у сфері недержавного пенсійного забезпечення (Національна асоціація НПФ та адміністраторів НПФ, Українська асоціація інвестиційного бізнесу);

- 6) органи державного нагляду і контролю у сфері недержавного пенсійного забезпечення (Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку, Національний банк України).

Принципами недержавного пенсійного забезпечення є такі:

- законодавче визначення умов недержавного пенсійного забезпечення;
- добровільність – створення НПФ, участь у них фізичних осіб, сплата пенсійних внесків (у тому числі роботодавцями на користь своїх працівників), а також вибір виду пенсійної виплати, здійснюються винятково на добровільних засадах;

- зацікавленість фізичних осіб в участі у недержавному пенсійному забезпеченні та економічна зацікавленість роботодавця у здійсненні пенсійних внесків на користь працівників;

- неможливість необґрунтованої відмови роботодавця від здійснення пенсійних внесків на користь працівників після того, як була розпочата їх сплата;

- рівноправність всіх учасників недержавного пенсійного фонду, які є учасниками однієї пенсійної схеми;

- розмежування та відокремлення активів НПФ від активів інших суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення з метою захисту майнових прав учасників та унеможливлення банкрутства фонду;
- залежність розміру пенсійної виплати від суми коштів, облікованих на індивідуальному пенсійному рахунку учасників;
- гарантування фізичним особам реалізації прав, наданих їм законодавством;
- цільове та ефективне використання пенсійних коштів;
- державне регулювання розміру тарифів на послуги, що надаються у системі недержавного пенсійного забезпечення;
- відповідальність суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення за порушення законодавчо встановлених норм;
- державне регулювання та нагляд за здійсненням недержавного пенсійного забезпечення.

Відповідно до Закону України № 1057-IV «Про недержавне пенсійне забезпечення» 09.07.2003 р. *недержавний пенсійний фонд* – юридична особа, створена відповідно до даного закону, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність винятково з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам у законодавчо визначеному порядку.

В Україні відповідно до чинного законодавства створюються і функціонують НПФ таких видів:

1) *відкритий пенсійний фонд* – фонд, засновником якого можуть бути будь-які одна або декілька юридичних осіб (з урахуванням законодавчих обмежень), а учасниками – будь-які фізичні особи незалежно від місця та характеру їх діяльності;

2) *корпоративний пенсійний фонд* – фонд, чиїм засновником є одна або декілька юридичних осіб-роботодавців, до яких можуть приєднуватися роботодавці-платники. Учасниками корпоративного пенсійного фонду можуть бути всі працівники роботодавця, що є засновником або платником такого фонду. При цьому останній не має права жодним чином обмежувати права працівників на участь у корпоративному пенсійному фонді;

3) *професійний пенсійний фонд* – пенсійний фонд, засновниками якого можуть бути юридичні особи-роботодавці (їх об'єднання), об'єднання фізичних осіб (у тому числі професійні спілки), фізичні особи, пов'язані за родом професійної діяльності. Правом на участь у професійному НПФ володіють винятково фізичні особи, об'єднані за родом професійної діяльності, визначеної статутом фонду, а також фізичні особи – працівники організацій роботодавців, члени або працівники професійних спілок, які створили такий фонд.

Одним із видів недержавного соціального страхування, яке поступово набуває розвитку в Україні, є *медичне страхування*. Даний вид добровільного особового страхування забезпечує можливість повного або часткового покриття витрат застрахованих осіб на оплату медичних послуг та

профілактичних заходів згідно з умовами укладеного договору та правилами страхування.

Об'єктом медичного страхування виступають майнові інтереси громадян, пов'язані з витратами на одержання медичної допомоги.

В Україні щораз більше страхових компаній пропонують послуги з медичного страхування, зокрема за такими видами програм:

- амбулаторна допомога,
- стаціонарна допомога,
- невідкладна і швидка допомога,
- стоматологічна допомога.

Страхувальниками можуть виступати як окремі громадяни (індивідуальне страхування), так і підприємства, організації та установи, що представляють інтереси власних працівників або інших фізичних осіб (колективне страхування). Окрім страховиків і страхувальників, третім суб'єктом добровільного медичного страхування виступають медичні установи, з якими страхові організації укладають договори про надання допомоги застрахованим за певну плату.

Найбільшого поширення у світовій практиці набули два основні підходи до організації системи страхування від нещасних випадків, які передбачають:

- 1) функціонування єдиного фонду страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;
- 2) використання різних форм приватного страхування.

Перший з цих підходів був реалізований в Україні з прийняттям Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

Відповідно до Закону України «Про страхування» одним із видів добровільного страхування виступає саме страхування від нещасних випадків.

Важливими умовами страхування громадян від нещасних випадків, яке пропонують вітчизняні страхові компанії, є:

- обмеження терміну страхування, що визначається строком дії договору;
- можливе обмеження віку та кола застрахованих осіб (наприклад, до 65 років);
- чітке визначення території і часу дії страхового захисту (під час виконання працівником службових обов'язків або додатково в інші проміжки часу);
- можливість застосування індивідуального підходу для різних категорій працівників при розрахунку страхових тарифів та розробці умов страхування (топ-менеджмент, менеджери середньої ланки, кваліфіковані робочі і інші групи);

- пропорційний розмір виплати страхової суми залежно від ступеня втрати здоров'я, працездатності або часу лікування;

- обумовлений термін виплати страхової суми.

Об'єктом страхування від нещасних випадків є майнові інтереси застрахованого, пов'язані зі зниженням доходу і додатковими витратами у зв'язку з втратою працездатності, а також його смертю внаслідок нещасного випадку.

До основних ризиків, щодо яких може бути укладений договір добровільного страхування від нещасних випадків, можна віднести:

- тимчасову втрату працездатності або травматичне ушкодження застрахованої особи внаслідок нещасного випадку;

- стійку втрату працездатності застрахованої особи (встановлення їй I, II або III групи інвалідності) внаслідок нещасного випадку;

- смерть застрахованої особи внаслідок нещасного випадку.

Даний перелік може бути розширений страховиком.

Страхові виплати здійснюються за самим фактом хвороби, втрати працездатності чи смерті співробітника, а їх розмір диференціюється залежно від ступеня втрати працездатності або часу лікування, наприклад: у разі смерті застрахованої особи – 100% від страхової суми, за кожен день непрацездатності – передбачений договором відсоток від страхової суми. При укладенні договору страхувальник обирає із запропонованих варіантів страхових сум й обраного пакета ризиків.

Питання для самоконтролю знань:

1. У чому полягає специфіка недержавного соціального страхування?
2. Які етапи становлення недержавних пенсійних фондів в Україні?
3. Яке місце відведено недержавним пенсійним фондам у структурі пенсійної системи України?
4. Які види недержавних пенсійних фондів функціонують в Україні?
5. У чому полягають переваги участі в недержавних пенсійних фондах для працівників, роботодавців та держави?

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 8]

Допоміжна: [1, 2, 4, 5, 6, 8, 12]

Інформаційні ресурси: [6, 9]

ТЕМА 7. СТРАХУВАННЯ У ЗВ'ЯЗКУ З ТИМЧАСОВОЮ ВТРАТОЮ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

Ключові слова: державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, єдиний соціальний внесок, застрахована особа, середня

заробітна плата, страховий випадок, страховий ризик, страховий стаж, страхувальник, Фонд соціального страхування.

Короткий опис теми:

Державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності (далі – ДССТВП) є одним із трьох видів загальнообов'язкового державного соціального страхування України. Це є система організації матеріальної компенсації втраченого доходу (заробітної плати) застрахованим особам через тимчасову втрату працездатності, безпосередньо не пов'язану із трудовою діяльністю.

Принципи, за якими здійснюється ДССТВП, впливають із загальних принципів системи державного соціального страхування України, а саме:

- лише законодавчого регламентування здійснення даного виду державного соціального страхування;
- можливості як обов'язкової, так і добровільної участі у страхуванні осіб, які мають на це право згідно із чинним законодавством;
- надання державних гарантій застрахованими особами у реалізації своїх прав;
- акумулювання та використання коштів страхового Фонду на визначених засадах солідарності та субсидування;
- обов'язковості фінансування Фондом витрат із матеріального забезпечення та надання соціальних послуг застрахованим особам в обсягах, регламентованих законодавством;
- диференціації розміру страхових виплат залежно від страхового стажу;
- цільового використання коштів даного виду страхування;
- відповідальності як роботодавців, так і Фонду, за фактичну реалізацію прав застрахованих осіб на матеріальне забезпечення та соціальні послуги даного виду страхування.

Суб'єктами ДССТВП є застрахована особа (або члени її сім'ї), страхувальник та страховик.

Застрахованою особою є фізична особа, яка сплачує (сплачувала) або на користь якої сплачується (сплачувався) єдиний соціальний внесок (ЄСВ).

Страховальником виступає або працедавець (для осіб, які працюють за наймом), або особа, яка забезпечує себе роботою самостійно та сплачує ЄСВ.

Страховиком є Фонд соціального страхування України. До утворення Фонду та його робочих органів виконання функцій та завдань у межах системи ДССТВП забезпечують існуючі робочі органи Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

У даному виді державного соціального страхування використовуються такі поняття, як:

- *страховий ризик* – це обставина, внаслідок якої застрахована особа або члени її сім'ї можуть втратити тимчасово засоби існування та потребувати матеріального забезпечення або надання соціальних послуг за ДССТВП;

- *страховий випадок* – подія, з настанням якої виникає право застрахованої особи або членів її сім'ї на отримання матеріального забезпечення або соціальних послуг за рахунок коштів Фонду;

- *страховий стаж* – це період (строк), протягом якого особа підлягала даному виду страхування та за який щомісяця сплачено нею та роботодавцем або нею самостійно страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок.

Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за страхуванням з тимчасової втрати працездатності здійснюється за такими видами:

- 1) допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю (включаючи догляд за хворими членами сім'ї);

- 2) допомога у зв'язку з вагітністю та пологами;

- 3) допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві);

- 4) оплата лікування в реабілітаційних відділеннях санаторно-курортного закладу після перенесених захворювань і травм.

Матеріальне забезпечення застрахованих осіб у системі державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності здійснюється опосередковано – через бухгалтерські служби страхувальників у визначений законодавством спосіб. Виняток передбачено лише для добровільно застрахованих осіб, фінансування яких здійснюють безпосередньо робочі органи страховика (Фонду) за місцем реєстрації такої особи.

Особливості призначення та фінансування допомог у соціальному страхуванні з тимчасової втрати працездатності наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Особливості призначення та фінансування допомог у соціальному страхуванні з тимчасової втрати працездатності

Вид матеріального забезпечення застрахованих осіб	Підстава для призначення соціальної допомоги	Строк розгляду заяв
Матеріальне забезпечення застрахованим особам виплачується у разі, якщо звернення за його призначенням надійшло не пізніше одного календарного року з дня: відновлення працездатності, встановлення інвалідності, закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, смерті застрахованої особи або члена сім'ї, який перебував на її утриманні.		
Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, допомога у зв'язку з вагітністю та пологами	Виданий особі за місцем обліку листок непрацездатності або його копія (для працюючих за сумісництвом засвідчена підписом керівника і печаткою за основним місцем роботи)	Не пізніше десяти днів з дня їх надходження
Допомога на поховання	Свідоцтво про смерть	Призначається не пізніше наступного дня за зверненням і виплачується застрахованій особі не пізніше наступного робочого дня після отримання страхувальником страхових коштів від Фонду

Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, вагітністю та пологами виплачуються застрахованим особам у найближчий після дня призначення даної допомоги строк, установлений для виплати заробітної плати, або протягом десяти днів після призначення допомоги для добровільно застрахованих осіб.

Питання для самоконтролю знань:

1. Що передбачає загальнообов'язкове державне соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності?
2. За якими принципами здійснюється страхування з тимчасової втрати працездатності?
3. Хто належить до суб'єктів соціального страхування з тимчасової втрати працездатності?
4. Які особи підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню з тимчасової втрати працездатності?
5. Як здійснюється матеріальне забезпечення за страхуванням з тимчасової втрати працездатності?
6. Які умови та порядок надання допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю?
7. Який порядок обчислення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за соціальним страхуванням?

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 6]

Допоміжна: [7, 9, 10, 11, 13, 14, 15]

Інформаційні ресурси: [2, 7, 8, 11]

ТЕМА 8. СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

Ключові слова: безробіття, Державна служба зайнятості, Державна служба України з питань праці, допомога по безробіттю, єдиний внесок, загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття, Міністерство соціальної політики України, платники єдиного внеску, прожитковий мінімум, соціального страхування на випадок безробіття, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

Короткий опис теми:

Безробіття – це соціально-економічне явище, за якого частина працездатного населення хоче працювати, але не може знайти роботу, стає надлишковою, поповнюючи резервну армію праці. Закон України «Про зайнятість населення» визначає безробіття як соціально-економічне явище, за

якого частина осіб не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати (винагороди) як джерела існування.

Безробіття негативно впливає на соціально-економічний розвиток держави і зумовлює низку проблем:

- скорочення обсягу валового національного продукту;
- зниження обсягу податкових надходжень до бюджету;
- зростання витрат на соціальну допомогу безробітним;
- знецінення наслідків навчання;
- масову дискваліфікацію;
- посилення соціальної напруженості;
- зниження трудової активності.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення на випадок безробіття з незалежних від застрахованих осіб обставин та надання соціальних послуг.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття в Україні здійснюється за такими принципами:

- державне гарантування дотримання прав застрахованих осіб;
- обов'язковість страхування на випадок безробіття для всіх громадян, які працюють;
- цільове спрямування коштів, акумульованих у сфері страхування на випадок безробіття;
- солідарність та субсидування;
- обов'язковість фінансування усіх витрат, котрі пов'язані із наданням матеріального забезпечення у випадку безробіття та соціальних послуг;
- участь в управлінні страхуванням на випадок безробіття держави, представників застрахованих осіб та роботодавців;
- залежність розміру допомоги по безробіттю від страхового стажу та тривалості безробіття;
- законодавче встановлення умов і порядку функціонування страхування на випадок безробіття.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття базується на Основах законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування (№ 16/98-ВР від 14.01.1998 р.), Законах України «Про зайнятість населення» (№ 5067-VI від 05.07.2012 р.), «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» (№ 1533-III від 02.03.2000 р.), «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (№ 2464-VI від 08.07.2010 р.) та інших нормативно-правових актах, що регулюють відносини у сфері страхування на випадок безробіття.

Суб'єктами загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття є застраховані особи, члени їх сімей, страхувальники та страховик.

Застрахованою особою є фізична особа, яка підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню і сплачує

(сплачувала) та/або за яку сплачується чи сплачувався у встановленому законом порядку єдиний соціальний внесок.

Страхованню на випадок безробіття підлягають:

- особи, що працюють на умовах трудового договору (контракту), цивільно-правового договору;
- особи, котрі проходять альтернативну (невійськову) службу;
- громадяни, які працюють неповний робочий день або неповний робочий тиждень;
- військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової служби);
- громадяни, які забезпечують себе роботою самостійно;
- фізичні особи-підприємці.

Страховальниками є роботодавці, які відповідно до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» сплачують єдиний соціальний внесок.

Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття виступає *страховиком*.

Об'єктом страхування на випадок безробіття є страховий випадок, тобто подія, настання якої призводить до втрати роботи та відповідно заробітної плати (доходів) застрахованих осіб з незалежних від них обставин. При цьому громадяни мають бути зареєстрованими у центрі зайнятості як безробітні.

Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття функціонує із 2001 р. і є правонаступником Державного фонду сприяння зайнятості.

Діяльність фонду спрямована на організацію соціального страхування на випадок безробіття, зокрема: акумуляцію фінансових ресурсів, виплату матеріального забезпечення та надання соціальних послуг застрахованим особам та іншим громадянам, які мають на це право.

Основними функціями Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття є:

- виплата матеріального забезпечення та надання соціальних послуг, здійснення заходів, в тому числі профілактичних, спрямованих на запобігання настанню страхових випадків;
- здійснення заходів, спрямованих на раціональне використання фінансових ресурсів та забезпечення фінансової стабільності Фонду;
- контроль за надходженням та витрачанням коштів бюджету Фонду;
- складання звітності про результати діяльності Фонду та представлення його Кабінету Міністрів України;
- інформування застрахованих осіб про результати роботи Фонду через засоби масової інформації. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття має право:
 - на використання інформації Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування для забезпечення виконання його функцій;

- при виявленні фактів отримання матеріального забезпечення на випадок безробіття на основі недостовірних відомостей повертати кошти, виплачені особам, до бюджету Фонду;

- стягувати з роботодавця кошти, виплачені як матеріальне забезпечення, та вартість соціальних послуг у випадку поновлення безробітного на роботі за рішенням суду, а також незаконно виплачені суми матеріального забезпечення в разі неповідомлення роботодавцем Фонду про прийняття безробітного на роботу;

- вимагати від посадових осіб підприємств, установ та організацій, фізичних осіб усунути виявлені факти порушення законодавства про страхування на випадок безробіття.

Основним джерелом доходів Фонду є єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування (соціальні гарантії на випадок безробіття, нещасних випадків чи професійних захворювань, пенсійне забезпечення та інші виплати).

Мінімальний страховий внесок - сума єдиного внеску, що визначається розрахунково як добуток мінімального розміру заробітної плати на розмір внеску, встановлений законом на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід).

Максимальна величина бази нарахування єдиного внеску - максимальна сума доходу застрахованої особи на місяць, що дорівнює п'ятнадцяти розмірам мінімальної заробітної плати, встановленої законом, на яку нараховується єдиний внесок.

Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» право на матеріальне забезпечення на випадок безробіття та соціальні послуги мають застраховані громадяни, молоді особи, які закінчили або припинили навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, звільнилися із строкової військової чи альтернативної (невійськової) служби і потребують сприяння у працевлаштуванні на перше робоче місце у випадку їх реєстрації в центрах зайнятості як безробітних.

У сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття існують такі *види матеріального забезпечення*:

- допомога по безробіттю;
- допомога по безробіттю, яка виплачується одноразово і спрямовується на організацію підприємницької діяльності;
- допомога на поховання у випадку смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні.

До соціальних послуг, що надаються за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття, належать:

- професійна підготовка або перепідготовка безробітних громадян, підвищення кваліфікації у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, на підприємствах, в установах, організаціях;
- профорієнтація;
- пошук роботи та сприяння у працевлаштуванні безробітних, у тому числі шляхом організації громадських та інших робіт тимчасового характеру;
- надання компенсації роботодавцям, котрі працевлаштовують безробітних громадян;
- сприяння зайнятості внутрішньо-переміщених осіб;
- інформаційні та консультаційні послуги, що пов'язані із працевлаштуванням безробітних.

Виплата матеріального забезпечення на випадок безробіття та надання соціальних послуг використовуються не тільки як пасивні методи підтримки безробітних, а й як методи, які допомагають поверненню безробітного до трудової діяльності.

Питання для самоконтролю знань:

1. У чому проявляється економічна сутність безробіття?
2. Назвіть суб'єктів та об'єкт страхування загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
3. Які види матеріального забезпечення передбачені загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття?
4. Назвіть соціальні послуги, які надаються у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
5. У чому проявляється дестимулююча роль допомоги по безробіттю?
6. У якому випадку роботодавці мають право на компенсацію сплаченого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування?

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 7]

Допоміжна: [7, 9, 10, 11, 13, 14, 15]

Інформаційні ресурси: [3, 5, 7, 8]

ТЕМА 9. СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ НА ВИРОБНИЦТВІ І ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ

Ключові слова: Державна аудиторська служба України, Державна служба України з питань праці, загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, Міністерство соціальної політики України, МСЕК, нещасний випадок, професійне захворювання, страхова виплата, страховий випадок за

соціальному страхуванню від нещасних випадків, страховий ризик, Фонд соціального страхування.

Короткий опис теми:

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання – це система економічних, правових та соціальних відносин між найманими працівниками, роботодавцями та державою з приводу акумуляції та розподілу фінансових коштів Фонду соціального страхування.

Завданнями страхування від нещасного випадку є:

- проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю застрахованих, викликаних умовами праці;
- відновлення здоров'я та працездатності потерпілих на виробництві від нещасних випадків або професійних захворювань;
- відшкодування шкоди, пов'язаної з втраченою застрахованими особами заробітної плати або відповідної її частини під час виконання трудових обов'язків, надання їм соціальних послуг у зв'язку з ушкодженням здоров'я, а також у разі їх смерті здійснення страхових виплат непрацездатним членам їх сімей.

Основними принципами соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання є:

- паритетність держави, представників застрахованих осіб та роботодавців в управлінні страхуванням від нещасного випадку;
- своєчасне та повне відшкодування шкоди страховиком;
- обов'язковість страхування від нещасного випадку осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством про працю, а також добровільність такого страхування для осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності;
- надання державних гарантій реалізації застрахованими громадянами своїх прав;
- обов'язковість сплати страхувальником страхових внесків;
- формування та витрачання страхових коштів на солідарній основі;
- диференціювання страхового тарифу з урахуванням умов і стану безпеки праці, виробничого травматизму та професійної захворюваності на кожному підприємстві;
- економічна зацікавленість суб'єктів страхування в поліпшенні умов безпеки праці;
- цільове використання коштів страхування від нещасного випадку.

Суб'єктами страхування від нещасного випадку є застраховані громадяни, а в окремих випадках – члени їхніх сімей та інші особи, страхувальники і страховик.

Застрахованою є фізична особа (працівник), на користь якої здійснюється страхування.

Страховальниками є роботодавці, а в окремих випадках – застраховані особи.

Страховик – Фонд соціального страхування.

Об'єктом страхування від нещасного випадку є життя застрахованого, його здоров'я та працездатність.

Обов'язковому страхуванню від нещасного випадку на виробництві підлягають:

- особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством про працю;

- учні та студенти навчальних закладів, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти, залучені до будь-яких робіт під час, перед або після занять; під час занять, коли вони набувають професійних навичок; у період проходження виробничої практики (стажування), виконання робіт на підприємствах;

- особи, які утримуються у виправних, лікувально-трудовах, виховно-трудовах закладах та залучаються до трудової діяльності на виробництві цих установ або на інших підприємствах за спеціальними договорами.

У добровільному порядку можуть бути застраховані:

- особи, які забезпечують себе роботою самостійно – займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності, члени фермерського господарства, особистого селянського господарства, якщо вони не є найманими працівниками;

- громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

У загальнообов'язковому державному страхуванні від нещасних випадків використовуються наступні спеціальні поняття.

Страховий ризик – обставини, внаслідок яких може статися страховий випадок.

Відповідно до статті 1 Закону № 1105 *страховий випадок за соціальним страхуванням від нещасних випадків* – це нещасний випадок на виробництві або професійне захворювання (у тому числі встановлене чи виявлене в період, коли потерпілий не перебував у трудових відносинах з підприємством, на якому він захворів), що спричинили застрахованому професійно зумовлену фізичну чи психічну травму; нещасний випадок або професійне захворювання, яке сталося внаслідок порушення застрахованим нормативних актів про охорону праці.

Нещасний випадок – обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю або настала смерть.

Професійне захворювання – захворювання, що виникло внаслідок професійної діяльності застрахованого та зумовлюється винятково або переважно впливом шкідливих речовин і певних видів робіт та інших чинників, пов'язаних з роботою.

Перелік обставин, за яких настає страховий випадок, а також види професійних захворювань, затверджуються Кабінетом Міністрів України за поданням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання передбачає матеріальне забезпечення застрахованої особи (або осіб, які перебували на її утриманні) у зв'язку з втратою нею заробітної плати (доходу) внаслідок тимчасової або повної втрати працездатності, смерті внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, а також надання соціальних послуг за рахунок коштів Фонду соціального страхування, що формується шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також за рахунок інших джерел, передбачених Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Підставою для оплати потерпілому витрат на медичну допомогу, проведення медичної, професійної та соціальної реабілітації, а також страхових виплат є акт розслідування нещасного випадку або професійного захворювання.

Право на матеріальне забезпечення за рахунок коштів Фонду соціального страхування мають:

- особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту) на підприємствах, в установах, організаціях, незалежно від їх форм власності та господарювання, та у фізичних осіб;
- самозайняті особи;
- громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Компенсація шкоди, заподіяної працівникові ушкодженням здоров'я, пов'язаним із виконанням ним трудових обов'язків, здійснюється власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом. Це виплата, яка хоча і здійснюється за рахунок коштів Фонду соціального страхування, але нараховується і виплачується на підприємстві.

Для призначення страхових виплат при нещасному випадку на виробництві працівнику необхідно пройти обстеження в МСЕК, котра має право встановити ступінь втрати працездатності. У роботі МСЕК беруть участь представники Фонду соціального страхування, що дозволяє найбільш об'єктивно оцінити ситуацію при кожному нещасному випадку та уникнути розбіжностей при призначенні страхових виплат.

Огляд потерпілого від нещасного випадку проводиться МСЕК за наявності:

- акта про нещасний випадок на виробництві або професійне захворювання (ф.Н-1, ф.Н-5, ф.П-4);
- висновку спеціалізованого медичного закладу про професійний характер захворювання;
- направлення власника (керівника) або профспілкового органу підприємства, установи, організації, на якому потерпілий одержав травму;

- вироку, рішення суду, постанови або направлення прокурора, слідчого органу дїзнання.

Після огляду хворого МСЕК готує висновок:

- про ступінь обмеження життєдіяльності людини, стан працездатності, групу інвалідності, причину і час настання інвалідності внаслідок загального захворювання, трудового каліцтва або професійного захворювання;

- про ступінь втрати працездатності (у відсотках);

- про необхідність додаткових видів відшкодування потерпілому (догляд, харчування, протезування, санаторно-курортне лікування);

- про медичні показання на право одержання інвалідами автомобілів з ручним керуванням і протипоказання до керування ними;

- про причинний зв'язок смерті інвалідів з наслідками раніше одержаного каліцтва або професійним захворюванням.

МСЕК встановлює дату, з якої Фонд повинен почати страхові виплати. По закінченні обстеження МСЕК робить висновок, який направляється до Фонду.

Фонд соціального страхування зобов'язаний прийняти рішення про призначення страхових виплат у десятиденний строк з дня подання документів, не враховуючи дня, коли ці документи надійшли. Відразу всі документи про нещасний випадок не можуть бути надані Фонду, тому спочатку працівник йде на лікарняний. При цьому працівник має право на оплату лікарняного листка за рахунок коштів Фонду у розмірі 100% від середнього заробітку (оподаткованого доходу), а перші 5 днів тимчасової непрацездатності оплачує власник або уповноважений ним орган за рахунок коштів підприємства.

Питання для самоконтролю знань:

1. Хто підлягає соціальному страхуванню від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання в Україні?

2. Що таке нещасний випадок на виробництві?

3. Що таке професійне захворювання?

4. Види матеріального забезпечення за соціальним страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.

5. Хто має право на матеріальне забезпечення за соціальним страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання в Україні?

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 6]

Допоміжна: [7, 9, 10, 11, 13, 14, 15]

Інформаційні ресурси: [1, 5, 7, 8, 11]

ТЕМА 10. МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ

Ключові слова: застрахована особа, медична (лікувально-профілактична) допомога, медична послуга, медичне страхування, надавачі медичних послуг, об'єкт соціального медичного страхування, страховий випадок, страховик, страхувальник, особи, які підлягають загальнообов'язковому медичному страхуванню.

Короткий опис теми:

Медичне страхування – це система економічних відносин, що виникають між учасниками формування фондів грошових коштів, призначених для страхового захисту громадян у разі втрати здоров'я від хвороби або внаслідок нещасного випадку.

Основні завдання медичного страхування:

- посередницька діяльність в організації та фінансуванні страхових програм, надання медичної допомоги населенню;
- контроль за обсягом та якістю виконання страхових медичних програм лікувально-профілактичними, соціальними закладами й окремими приватними лікарями;
- розрахунок з медичними, соціальними установами та приватними лікарями за виконану роботу відповідно до умов договору через страхові фонди (медичні організації), які формуються за рахунок грошових внесків підприємств, закладів, організацій, громадян.

Медичне страхування має дві основні форми:

- 1) обов'язкова;
- 2) добровільна.

Загальнообов'язкове державне медичне страхування – це державна система соціального захисту громадян у сфері охорони здоров'я.

Метою загальнообов'язкового державного медичного страхування є забезпечення населення медичною допомогою за рахунок фінансових ресурсів, акумульованих у відповідному фонді.

Переваги отримання медичних послуг на засадах загальнообов'язкового державного медичного страхування:

- загальна доступність та гарантування отримання певного обсягу медичних послуг;
- прозорість механізму взаємовідносин між пацієнтом та постачальником медичних послуг (зменшення масштабів корупції, уникнення необґрунтованих витрат на зайві медичні послуги);
- позавідомчий контроль за якістю надання медичних послуг.

Сутність *добровільного медичного страхування* полягає в тому, що страхові організації укладають із постачальниками медичних послуг договори про співпрацю щодо надання відповідних послуг застрахованим особам. Застраховані забезпечуються повною або частковою компенсацією тих видатків, які виникають у процесі звернення за медичною послугою відповідно до умов договору.

До переваг отримання медичних послуг на засадах добровільного медичного страхування можна віднести:

- забезпечення більшої доступності, якості і повноти щодо задоволення різноманітних потреб населення в наданні медичних послуг (госпіталізація в палати підвищеної комфортності, оплата дорогих методів лікування, можливість попереднього погодження прийому до лікаря телефоном та ін.);

- організація надання медичних послуг здійснюється страховою компанією. Жодних фінансових розрахунків у лікарні застрахованій особі робити не потрібно, бо з медичною установою за фактом надання медичних послуг розраховується страхова компанія;

- гарантування дотримання прав пацієнта. Страхова компанія контролює якість надання медичних послуг безпосередньо у процесі лікування, а не після нього (як у випадку загальнообов'язкового медичного страхування).

Програми добровільного медичного страхування відрізняються між собою залежно від:

- переліку медичних послуг (наприклад, у разі стаціонарного лікування або виклику лікаря додому);
- контингенту застрахованих (послуги дітям або дорослим);
- переліку медичних установ, що їх пропонує страхова організація для виконання програми добровільного медичного страхування;
- вартості надаваних послуг.

Відмінностями ОМС у порівнянні з добровільним, є такі:

- всеохоплюючий характер (повне охоплення страхового поля), що дозволяє застосовувати низькі тарифи;
- страхові тарифи встановлюються законодавством;
- джерелами фінансування є встановлені державою страхові внески роботодавців, а також працюючих за наймом;
- законодавче регулювання (регулюється відповідно до чинного законодавства держави);
- страховиками є спеціалізовані державні страхові організації або приватні страхові компанії, які працюють під контролем держави;
- страхувальниками є роботодавці, держава, в деяких випадках
- застраховані особи;
- правила та порядок страхування встановлюються законодавством;
- доходи від страхування можуть бути використані відповідно до державного законодавства і тільки в галузі медичного страхування.

Об'єктом медичного страхування виступає життя та здоров'я громадян.

До основних суб'єктів медичного страхування відносять страховиків, страхувальників, застрахованих і постачальників медичних послуг.

У науковій літературі виділяють такі принципи функціонування обов'язкового медичного страхування:

- принцип загальності, що передбачає право всіх громадян незалежно від соціального статусу, статі, віку, стану здоров'я на одержання медичних послуг;
- принцип державності означає, що держава забезпечує сталість системи загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування і виступає у ролі страхувальника непрацюючих громадян;
- принцип некомерційності – у випадку отримання прибутку від загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування, він спрямовується у резервний фонд цього страхування та не може бути засобом збагачення;
- принцип відповідальності суб'єктів медичного страхування – передбачає відповідальність у випадку невиконання взятих на себе зобов'язань чи незадовільного виконання своїх обов'язків.

Питання для самоконтролю знань:

1. Розкрийте історичні передумови становлення та розвитку медичного страхування.
2. У чому полягає сутність медичного страхування?
3. Назвіть основні завдання медичного страхування.
4. Дайте характеристику форм медичного страхування.
5. Окресліть переваги загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування.
6. Що виступає об'єктом медичного страхування?
7. На яких принципах будується система обов'язкового медичного страхування?
8. Які принципи є основою добровільного медичного страхування?

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 8]

Допоміжна: [3, 5, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15]

Інформаційні ресурси: [6, 7, 8, 9]

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА САМОСТІЙНЕ ВИВЧЕННЯ ЗА КОЖНОЮ ТЕМОЮ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ, ПРИНЦИПИ І РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

1. Передумови виникнення соціального страхування.
2. Характеристика розвитку соціального страхування в Україні.
3. Співвідношення категорій соціальне страхування, соціальне забезпечення, соціальна підтримка та соціальна допомога.
4. Економічні відносини в системі соціального страхування.
5. Принципи та роль соціального страхування в економічній системі держави.
6. Фінансове забезпечення соціальних послуг.

ТЕМА 2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

1. Державне регулювання рівня і якості життя населення.
2. Порівняльний аналіз правової бази соціального страхування в Україні і світі.
3. Фінансовий механізм регулювання соціального страхування.
4. Фінансові та організаційні засади соціального страхування.
5. Досвід регулювання соціального регулювання в Україні.
6. Динаміка зміни соціальних стандартів в умовах кризи.

ТЕМА 3. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

1. Основні моделі соціального захисту, що склалися в світовій практиці.
2. Інститути обов'язкового соціального страхування в Німеччині.
3. Спільні та відмінні риси соціального страхування в Німеччині і Україні.
4. Система соціального страхування Семашко.
5. Можливості використання досвіду організації соціального страхування в Україні.

ТЕМА 4. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

1. Реформування системи пенсійного забезпечення.
2. Створення ефективної системи державного регулювання й контролю у сфері пенсійного страхування, зберігання та управління пенсійними активами, виконання заходів для забезпечення якості життя населення.
3. Посилення механізму регулювання соціального захисту на випадок безробіття.

4. Упровадження державних соціальних стандартів у сфері медичного обслуговування населення.
5. Проблеми здійснення окремих видів соціального страхування в Україні.
6. Напрямки розвитку системи соціального страхування в Україні.

ТЕМА 5. МЕТОДОЛОГІЯ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

1. Пенсійна система України та характеристика її рівнів.
2. Види та порядок призначення пенсій за віком.
3. Види та порядок призначення пенсій по інвалідності.
4. Види та порядок призначення пенсій у зв'язку з втратою годувальника.
5. Зарубіжний досвід організації пенсійного забезпечення.
6. Принципи дефіциту коштів Пенсійного фонду України.
7. Проблеми в запровадженні накопичувальної системи пенсійного страхування.
8. Вплив демографічної ситуації країни на обсяги пенсійних виплат.

ТЕМА 6. НЕДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

1. Добровільне особисте страхування як елемент соціального захисту громадян та доповнення до загальнообов'язкового державного соціального страхування.
2. Аналіз видів особистого страхування.
3. Пенсійні плани та схеми недержавних пенсійних фондів.
4. Актуарні розрахунки в страхуванні.

ТЕМА 7. СТРАХУВАННЯ У ЗВ'ЯЗКУ З ТИМЧАСОВОЮ ВТРАТОЮ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

1. Фінансування страхових відшкодувань, соціальних послуг та профілактичних заходів у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.
2. Зарубіжний досвід соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.
3. Методика розрахунку допомоги у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.
4. Порядок обчислення середньої заробітної плати для розрахунку виплат при страхуванні у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

ТЕМА 8. СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

1. Зарубіжний досвід організації страхування на випадок безробіття.
2. Специфіка роботи Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
3. Особливості функціонування ринку праці.
4. Взаємозв'язок між поняттям «зайнятість» і «працездатність».
5. Напрямки державної політики зайнятості.

ТЕМА 9. СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ НА ВИРОБНИЦТВІ І ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ

1. Види соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання і їх характеристика.
2. Фінансування страхових виплат, соціальних послуг та профілактичних заходів при страхуванні від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.
3. Гарантії забезпечення прав застрахованим у страхуванні від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.
4. Зарубіжний досвід організації соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання: можливості застосування в Україні.
5. Система фінансування та джерела коштів Фонду соціального страхування.

ТЕМА 10. МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ

1. Концептуальні підходи до функціонування системи охорони здоров'я в Україні.
2. Медичні послуги, що надаються за загальнообов'язковим державним соціальним медичним страхуванням.
3. Організаційні аспекти медичного страхування в країнах світу.
4. Проблеми перетину страхового поля добровільного та обов'язкового медичного страхування.
5. Програми обов'язкового медичного страхування їх характеристика.
6. Організаційна схема державного обов'язкового медичного страхування.
7. Переваги та недоліки запровадження в Україні обов'язкового соціального медичного страхування.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ЗА ПИТАННЯМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. В якій моделі соціального захисту держава бере на себе значну частку ...

- а) соціально-демократична модель скандинавських країн;
- б) модель неоконсервативна (Німеччина);
- в) модель неоліберальна (США);
- г) система Бевериджа (Англія, Ірландія).

2. В якій моделі соціального захисту проблеми щодо соціального захисту між підприємцями і найманими працівниками розв'язуються переважно за участю профспілок?

- а) соціально-демократична модель скандинавських країн;
- б) модель неоконсервативна (Німеччина);
- в) модель неоліберальна (США);
- г) система Бевериджа (Англія, Ірландія).

3. В якому році вперше поняття «соціальне забезпечення» було застосовано у законодавстві США:

- а) 1935 р.;
- б) 1946 р.;
- в) 1954 р.;
- г) 1962 р.

4. Головним завданням держави є захист мінімальних доходів громадян, це модель соціального захисту – це...

- а) соціально-демократична модель скандинавських країн;
- б) модель неоконсервативна (Німеччина);
- в) модель неоліберальна (США);
- г) система Бевериджа (Англія, Ірландія).

5. До завдань соціального страхування належать:

- а) окреслення механізму державного регулювання соціального страхування, його позитивні моменти та наслідки;
- б) висвітлення принципів та умов здійснення окремих видів страхування, а також характеристика соціальних виплат і послуг, що надаються за рахунок коштів страхових фондів;
- в) набуття навиків з управління соціальними страховими фондами;
- г) всі відповіді правильні.

6. До складових елементів системи взаємодоповнюючого соціального захисту не належать:

- а) державне соціальне забезпечення;

- б) корпоративні соціальні програми;
- в) індивідуальне (приватне) страхування;
- г) іноземне страхування.

7. З якої точки зору соціальне страхування – це система юридичних норм, які регулюють соціальний захист населення при виникненні страхових випадків, передбачених законодавством?

- а) з фінансової точки зору;
- б) з економічної точки зору;
- в) з психологічної точки зору;
- г) з правової точки зору.

8. Набуття та засвоєння знань з організації та фінансового забезпечення соціального страхування є:

- а) метою соціального страхування;
- б) завданням соціального страхування;
- в) напрямом соціального страхування;
- г) інструментом соціального страхування.

9. Надання певним категоріям громадян соціальних виплат за рахунок коштів бюджетів це:

- а) соціальна допомога;
- б) соціальне страхування;
- в) соціальне забезпечення;
- г) грошова допомога.

10. Найбільшого поширення соціальне страхування набуло в ...

- а) на початку XX ст.;
- б) наприкінці XVIII ст.;
- в) наприкінці XIX ст.;
- г) на початку XIX ст.

11. Що є метою державного контролю у сфері пенсійного забезпечення?

- а) додержання страховальниками та Фондом законодавства про соціальне страхування;
- б) забезпечення ведення і достовірності обліку та звітності щодо надходження та використання коштів Фонду;
- в) перевірка застосування в установленому законодавством порядку фінансових санкцій та накладення адміністративних штрафів;
- г) проведення єдиної та ефективної державної політики у цій сфері.

12. Державний реєстр загальнообов'язкового державного соціального страхування – це ...

а) сукупність фінансових методів, форм та важелів управління фінансовими ресурсами, що призначені для матеріального забезпечення громадян у разі настання страхових випадків;

б) організаційно-технічна система, призначена для накопичення, зберігання та використання інформації про збір та ведення обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, його платників та застрахованих осіб, що складається з реєстру страхувальників та реєстру застрахованих осіб;

в) фундаментальна основа державної системи соціального захисту населення, що уможливорює матеріальне забезпечення і підтримку непрацездатних громадян за рахунок фондів, сформованих працездатними членами суспільства;

г) здійснення державою комплексних заходів (організаційних, правових, економічних тощо) у сфері соціальних, економічних, політичних, духових та інших суспільних процесів з метою їх упорядкування, встановлення загальних правил і норм суспільної поведінки, а також запобігання негативним явищам у суспільстві.

13. Хто виступає головним суб'єктом державного регулювання системи соціального страхування?

а) держава;

б) суспільство;

в) політичні партії;

г) всі відповіді правильні.

14. Зміст цільової функції державного регулювання системи соціального страхування?

а) встановлення державою певних правил для суб'єтів системи соціального страхування за допомогою законів, законодавчих актів і нормативів;

б) державний нагляд і контроль за виконанням і дотриманням законодавства усіма суб'єктами системи соціального страхування;

в) визначення цілей, пріоритетів і основних напрямів розвитку систем соціального страхування;

г) коригування та розподіл ресурсів в системі соціального страхування, усунення негативних екстерналій, забезпечення нормальних соціально-економічних умов життя громадян.

15. Зміст нормативної функції державного регулювання системи соціального страхування?

а) державний нагляд і контроль за виконанням і дотриманням законодавства усіма суб'єктами системи соціального страхування;

б) визначення цілей, пріоритетів і основних напрямів розвитку систем соціального страхування;

в) встановлення державою певних правил для суб'єтів системи соціального страхування за допомогою законів, законодавчих актів і нормативів;

г) коригування та розподіл ресурсів в системі соціального страхування, усунення негативних екстерналій, забезпечення нормальних соціально-економічних умов життя громадян.

16. Зміст стимулюючої функції державного регулювання системи соціального страхування?

а) визначення цілей, пріоритетів і основних напрямів розвитку систем соціального страхування;

б) встановлення державою певних правил для суб'єтів системи соціального страхування за допомогою законів, законодавчих актів і нормативів;

в) коригування та розподіл ресурсів в системі соціального страхування, усунення негативних екстерналій, забезпечення нормальних соціально-економічних умов життя громадян;

г) формування регуляторів, здатних ефективно впливати на дальність суб'єтів системи соціального страхування і стимулювати її розвиток у потрібному для суспільства напрямку.

17. Зміст контролюючої функції державного регулювання системи соціального страхування?

а) встановлення державою певних правил для суб'єтів системи соціального страхування за допомогою законів, законодавчих актів і нормативів;

б) регулювання державою соціально-економічних відносин, перерозподіл доходів, забезпечення соціальних гарантій громадян;

в) державний нагляд і контроль за виконанням і дотриманням законодавства усіма суб'єктами системи соціального страхування;

г) коригування та розподіл ресурсів в системі соціального страхування, усунення негативних екстерналій, забезпечення нормальних соціально-економічних умов життя громадян.

18. Зміст коригуючої функції державного регулювання системи соціального страхування?

а) коригування державою певних правил для суб'єтів системи соціального страхування за допомогою законів, законодавчих актів і нормативів;

б) регулювання державою соціально-економічних відносин, перерозподіл доходів, забезпечення соціальних гарантій громадян;

в) державний нагляд і контроль за виконанням і дотриманням законодавства усіма суб'єктами системи соціального страхування;

г) коригування та розподіл ресурсів в системі соціального страхування, усунення негативних екстерналій, забезпечення нормальних соціально-економічних умов життя громадян.

19. До фінансових методів регулювання соціального страхування належить:

- а) планування;
- б) прогнозування;
- в) перерозподіл;
- г) всі відповіді правильні.

20. До фінансових важелів регулювання соціального страхування належить:

- а) доходи;
- б) пільги;
- в) фінансові санкції;
- г) всі відповіді правильні.

21. В яких країнах частка соціальних видатків у ВВП становить приблизно 30%, дві третини з них покриваються за рахунок систем соціального страхування:

- а) Франція, ФРН, Бельгія та Нідерланди;
- б) Франція, Італія, Бельгія та Нідерланди;
- в) Франція, Канада, Бельгія та Нідерланди;
- г) Франція, США, Бельгія та Нідерланди.

22. До першої групи входять допомоги у зв'язку з:

- а) народженням дитини, на неповнолітніх дітей;
- б) безробіттю, тимчасовою непрацездатністю, по догляду за дитиною після її народження, допомога у зв'язку з вагітністю та пологами;
- в) похованням померлого працівника або члена його родини;
- г) тимчасовою втратою працездатності.

23. Допомога – це:

- а) гарантована грошова виплата при тимчасовій перерві в роботі, а також для компенсації підвищених витрат, що виникають на певні випадки;
- б) гарантована щомісячна грошова виплата для забезпечення громадян у старості, на випадок повної або часткової непрацездатності, втрати годувальника, а також у зв'язку з досягненням установленого стажу роботи у певних сферах трудової діяльності;
- в) грошова допомога, що надається державою за рахунок коштів бюджету, а також спеціальних фондів юридичним особам, місцевим державним органам, іншим державам;
- г) грошова виплата зазначеним особам, що надається за рахунок коштів бюджетів або цільових фондів.

24. Існують такі основні форми соціального страхування

- а) добровільна і обов'язкова;
- б) загальна та професійна;
- в) загальна та змішана;
- г) добровільна та професійна.

25. Класифікація країн за видатками на соціальну сферу включає такі типи:

- а) Континентальний та Північно-європейський;
- б) Північно-європейський та Американський;
- в) Американський та Континентальний;
- г) Континентальний та Північно-американський.

26. МОП були розроблені універсальні системи соціального захисту і соціального страхування на основі рекомендацій В. Беверіджа, у період...

- а) кінець XIX – початок XX ст.;
- б) Великої депресії 1929-1932 рр.;
- в) закінчення Другої Світової війни;
- г) закінчення Першої Світової війни.

27. Найбільший вплив на розвиток системи соціального страхування внесли:

- а) Отто фон Бісмарк;
- б) Вільям Беверідж;
- в) Вінстон Черчилль;
- г) Отто фон Бісмарк та Вільям Беверідж.

28. Організація соціального страхування в ринковій економіці базується на таких принципах:

- а) сполучення обов'язковості і добровільності соціального страхування;
- б) соціальне партнерство держави, роботодавців і найманих робітників;
- в) взаємодія основних суб'єктів соціального страхування – страховиків, страхувальників і застрахованих громадян; баланс економічної ефективності і соціальної справедливості;
- г) всі відповіді вірні.

29. Особливістю соціального страхування є:

- а) те, що допомога може надаватися як у грошовій, так і натуральній формі;
- б) те, що це форма захисту економічно активного населення від різних ризиків, пов'язаних із втратою роботи, працездатності і доходів, на основі колективної солідарності щодо відшкодування втрати;
- в) те, що соціальний захист, побудований за принципом нежорсткої еквівалентності;

г) те, що його фінансування відбувається за рахунок спеціальних позабюджетних фондів, що формуються з цільових внесків роботодавців і робітників за підтримки держави.

30. Прийняття законів про страхування від безробіття в Європі і страхового законодавства у країнах Північної Америки, відбулося в період:

- а) кінець XIX – початок XX ст.;
- б) великої депресії 1929–1932 рр.;
- в) закінчення Другої Світової війни;
- г) закінчення Першої Світової війни.

31. Державні соціальні гарантії – це:

- а) встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги тощо;
- б) комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги;
- в) комплекс освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги;
- г) інше.

32. Оберіть неправильне твердження:

- а) соціальні послуги можуть надаватися як за плату, так і безоплатно;
- б) соціальні послуги не надаються дітям та молоді;
- в) суб'єкти, що надають соціальні послуги, на договірних засадах можуть залучати для виконання цієї роботи інші підприємства, установи, організації, фізичних осіб, зокрема волонтерів;
- г) при одержанні соціальних послуг громадяни мають право на вибір установи та закладу, а також форми соціального обслуговування.

33. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування було прийнято:

- а) 21 січня 2003 р.;
- б) 14 січня 1998 р.;
- в) 8 лютого 2010 р.;
- г) 8 січня 2004 р.

34. Основним центральним органом виконавчої влади щодо здійснення соціального захисту в Україні є:

- а) Міністерство охорони здоров'я;
- б) Міністерство соціальної політики;
- в) Департамент стратегії соціального розвитку;

г) Міністерство фінансів України.

35. Основними засадами надання соціальних послуг є:

а) сприяння особам, що перебувають у складних життєвих обставинах, які вони не в змозі подолати за допомогою наявних засобів і можливостей; створення умов для самостійного розв'язання життєвих проблем, що виникають;

б) сприяння особам, що перебувають у складних життєвих обставинах, які вони не в змозі подолати за допомогою наявних засобів і можливостей; попередження виникнення складних життєвих обставин; створення умов для самостійного розв'язання життєвих проблем, що виникають;

в) створення умов для самостійного розв'язання життєвих проблем, що виникають; попередження виникнення складних життєвих обставин;

г) немає правильної відповіді.

36. Основними формами надання соціальних послуг згідно законодавства в Україні є:

а) соціальне забезпечення;

б) соціальний захист;

в) матеріальна допомога та соціальне обслуговування;

г) шефська допомога.

37. Основні принципи надання соціальних послуг:

а) доступності та відкритості; гуманності; законності; комплексності; соціальної справедливості;

б) толерантності; поваги до честі та гідності; гуманізму; середній рівень якості;

в) законності; поваги до честі та гідності; гуманізму; середній рівень якості;

г) законності; толерантності; середній рівень якості.

38. Особи, що надають соціальні послуги, не мають права:

а) сумлінно надавати соціальні послуги особам, які перебувають у складній життєвій ситуації;

б) керуватися у своїй діяльності основними принципами надання соціальних послуг;

в) не допускати негуманних і дискримінаційних дій щодо громадян, які одержують соціальні послуги;

г) приховувати повну інформацію про зміст і види соціальних послуг.

39. Право на отримання соціальних послуг:

а) громадяни України;

б) іноземці та особи без громадянства, які проживають в Україні на законних підставах та перебувають у складних життєвих обставинах;

- в) особи, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» ;
- г) всі відповіді правильні.

40. Право на соціальний захист закріплюється:

- а) в Концепції соціального забезпечення України;
- б) в Конституції України в статті 46;
- в) в основах законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- г) в Конституції України в статті 48.

41. Який коефіцієнт розраховують при обчисленні розміру пенсії у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування?

- а) коефіцієнт страхового стажу;
- б) коефіцієнт заробітку;
- в) коефіцієнт загального стажу;
- г) коефіцієнт стажу у розрізі середньої заробітної плати.

42. Як розраховується мінімальний страховий внесок?

- а) різниця між вартістю пенсійних активів на день проведення розрахунку та загальною сумою зобов'язань Накопичувального фонду, що підлягають виконанню на день проведення розрахунку;
- б) добуток заробітної плати застрахованої особи і коефіцієнта страхового стажу застрахованої особи;
- в) добуток розміру мінімальної заробітної плати і розміру єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на місяць, за який нараховується заробітна плата;
- г) добуток середньої заробітної плати застрахованої особи, розрахованої за рік і розміру єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, за який нараховується заробітна плата.

43. Солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, передбачених Законом, – це:

- а) перший рівень системи пенсійного забезпечення в Україні;
- б) другий рівень системи пенсійного забезпечення в Україні;
- в) третій рівень системи пенсійного забезпечення в Україні;
- г) правильної відповіді немає.

44. Пенсія – це:

- а) щорічна грошова виплата;
- б) грошова плата осіб, які досягли певного віку;
- в) грошові відрахування до пенсійного фонду;

г) щомісячна грошова виплата.

45. Пенсійна система, що склалася в Україні історично, є:

- а) трирівневою;
- б) однорівневою;
- в) багаторівневою;
- г) дворівневою.

46. Особа, що претендує на пенсію в разі втрати годувальника, повинна бути:

- а) членом сім'ї годувальника;
- б) непрацездатною;
- в) непрацездатним членом сім'ї годувальника;
- г) утриманцем годувальника.

47. Забороняється використовувати кошти Пенсійного фонду:

- а) не за цільовим призначенням;
- б) на придбання державних цінних паперів у разі відсутності заборгованості з виплати пенсій;
- в) на кредитні операції;
- г) надання позик.

48. Згідно Конституції України право на пенсійне забезпечення в Україні мають:

- а) громадяни України;
- б) особи без громадянства;
- в) іноземці;
- г) всі відповіді правильні.

49. З Пенсійного фонду здійснюється виплата:

- а) пенсій;
- б) виплат по соціальному страхуванню;
- в) державних соціальних допомог;
- г) всі відповіді правильні.

50. Які рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування?

- а) перший та другий;
- б) перший та третій;
- в) другий та третій;
- г) перший, другий та третій.

51. Який фонд створений та діє відповідно до законодавства про недержавне пенсійне забезпечення, як суб'єкт другого рівня системи пенсійного забезпечення?

- а) державний пенсійний фонд;
- б) накопичувальний пенсійний фонд;
- в) професійний пенсійний фонд;
- г) недержавний пенсійний фонд.

52. Суб'єктом якої системи є Накопичувальний фонд?

- а) солідарної системи;
- б) системи накопичувального пенсійного забезпечення;
- в) системи недержавного пенсійного страхування;
- г) не є суб'єктом пенсійного страхування.

53. Для формування трирівневої пенсійної системи необхідним

- а) наявність системи державного страхування;
- б) наявність системи як державного, так і недержавного страхування;
- в) наявність недержавного страхування;
- г) наявність в державі спеціальних фондів допомоги пенсіонерам.

54. Який з професійних учасників фінансового ринку здійснює розміщення активів згідно з інвестиційною декларацією НПФ:

- а) адміністратор;
- б) компанія з управління активами;
- в) зберігач;
- г) незалежний аудитор.

55. НПФ створюються на підставі рішення...

- а) засновника (зборів засновників);
- б) Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку;
- в) Національного банку України;
- г) адміністратора НПФ.

56. Відповідно до ЗУ «Про недержавне пенсійне забезпечення» в Україні можуть створюватися пенсійні фонди таких типів:

- а) відкриті та інтервальні;
- б) відкриті та корпоративні;
- в) відкриті, корпоративні та професійні;
- г) відкриті та спеціальні.

57. Недержавний пенсійний фонд, учасниками якого можуть бути будь-які фізичні особи незалежно від місця та характеру їх роботи – це пенсійний фонд ...

- а) закритий;
- б) професійний;

- в) відкритий;
- г) корпоративний.

58. Згідно законодавства України до неприбуткових фінансових установ відносять:

- а) факторингові компанії;
- б) лізингові компанії;
- в) недержавні пенсійні фонди;
- г) страхові компанії.

59. Учасниками недержавних пенсійних фондів можуть бути?

- а) тільки працюючі;
- б) тільки пенсіонери;
- в) тільки громадяни України;
- г) будь-яка людина.

60. Яким Законом регулюється добровільна система недержавних пенсійних фондів?

- а) «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» ;
- б) «Про недержавне пенсійне забезпечення» ;
- в) «Про пенсійне забезпечення» ;
- г) «Про страхування».

61. Джерелами формування коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності є:

- а) благодійні внески підприємств та установ;
- б) асигнування з Державного бюджету України;
- в) страхові внески страхувальників;
- г) всі відповіді правильні.

62. До страхового стажу не зараховується період:

- а) перебування у відпустці для догляду за дитиною досягнення нею трирічного віку;
- б) перебування у декретній відпустці;
- в) одержання виплат за окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- г) роботи за межами України.

63. Документи для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах розглядаються не пізніше ... днів з дня їх надходження:

- а) 7;
- б) 5;
- в) 10;

г) 14.

64. Допомога на поховання застрахованої особи або особи, яка перебувала на її утриманні, надається в розмірі, що встановлюється правлінням Фонду:

- а) дорівнює прожитковому мінімуму;
- б) дорівнює половині прожиткового мінімуму;
- в) не менше прожиткового мінімуму;
- г) дорівнює середній заробітній платі.

65. Допомога по вагітності та пологах надається застрахованій особі у розмірі ... відсотків середньої заробітної плати:

- а) 40%;
- б) 100%;
- в) 80%;
- г) 50%.

66. Допомога по тимчасовій непрацездатності по догляду за хворою дитиною віком до 14 років виплачується застрахованій особі з першого дня за період, протягом якого дитина за висновком лікаря потребує догляду, але не більш як за ... календарних днів:

- а) 10;
- б) 14;
- в) 3;
- г) 21.

67. Допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується застрахованим особам, які мають стаж більше 8 років, виплачується в розмірі:

- а) 40%;
- б) 100%;
- в) 60%;
- г) 50%.

68. Допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується застрахованим особам, які мають стаж менше 5 років, виплачується в розмірі ... середньої заробітної плати:

- а) 40%;
- б) 100%;
- в) 60%;
- г) 50%.

69. Допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується застрахованим особам, які мають стаж від 5 до 8 років, виплачується в розмірі ... середньої заробітної плати:

- а) 40%;
- б) 100%;
- в) 80%;
- г) 50%.

70. Допомога по тимчасовій непрацездатності надається застрахованій особі у формі матеріального забезпечення, яке повністю або частково компенсує втрату заробітної плати, у разі настання в неї одного з таких страхових випадків:

- а) карантину, накладеного органами санітарно-епідеміологічної служби;
- б) тимчасового переведення застрахованої особи відповідно до медичного висновку на легшу, нижчеоплачувану роботу; протезування з поміщенням у стаціонар протезно-ортопедичного підприємства; санаторно-курортного лікування;
- в) догляду за дитиною віком до трьох років або дитиною-інвалідом віком до 18 років у разі хвороби матері або іншої особи, яка доглядає за цією дитиною, карантину, накладеного органами санітарно-епідеміологічної служби;
- г) всі відповіді правильні.

71. Об'єкт страхування на випадок безробіття:

- а) страховий випадок;
- б) страховий ризик;
- в) застрахована особа;
- г) страховик.

72. Суб'єкти страхування на випадок безробіття:

- а) страхові випадки;
- б) держава;
- в) застраховані особи, страхувальники, страховик;
- г) страхові ризики.

73. До принципів соціального страхування на випадок безробіття не належить:

- а) надання державних гарантій реалізації застрахованими особами своїх справ;
- б) солідарність та субсидування;
- в) цільового використання коштів страхування на випадок безробіття;
- г) соціальна справедливість.

74. Допомога по безробіттю виплачується з:

- а) 8 дня після реєстрації;
- б) 10 дня після реєстрації;
- в) 12 дня після реєстрації;

г) 14 дня після реєстрації.

75. Страхові внески страхувальників, кошти від державного бюджету, суми фінансових санкцій, доходи від розміщення тимчасово вільних грошових коштів є:

- а) джерелами формування коштів Фонду;
- б) об'єктами формування коштів Фонду;
- в) страхові відшкодування;
- г) не має правильної відповіді.

76. Видами забезпечення у сфері соціального страхування на випадок безробіття є:

- а) професійна підготовка або перепідготовка у вищих закладах;
- б) допомога по безробіттю, допомога у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні;
- в) пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні;
- г) немає правильної відповіді.

77. Видами соціальних послуг є:

- а) пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні;
- б) професійна підготовка або перепідготовка у вищих закладах;
- в) інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням;
- г) всі відповіді правильні.

78. Загальна тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати:

- а) 250 календарних днів;
- б) 360 календарних днів;
- в) 365 календарних днів;
- г) 450 календарних днів.

79. Для осіб передпенсійного віку (за 2 роки до настання права на пенсію) тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати):

- а) 720 календарних днів;
- б) 700 календарних днів;
- в) 620 календарних днів;
- г) 600 календарних днів.

80. Для внутрішньо переміщених осіб тривалість виплати по безробіттю не може перевищувати:

- а) 100 календарних днів;
- б) 140 календарних днів;
- в) 180 календарних днів;

г) 200 календарних днів.

81. Найважливішим критерієм відбору ризику й становлення страхових тарифів компаній, які мають ліцензії на здійснення страхування від нещасних випадків є ...

- а) керування автомобілем;
- б) професія;
- в) вік та стан здоров'я;
- г) місце проживання.

82. Страховими випадками, за настання яких страховик повинен виконати зобов'язання, взяті при укладанні договору страхування від нещасних випадків, НЕ є:

- а) втрата застрахованою особою загальної працездатності;
- б) інвалідність;
- в) нещасний випадок на виробництві;
- г) смерть.

83. Страхування від нещасних випадків є ...

- а) ризиковим страхуванням;
- б) обов'язковим страхуванням;
- в) накопичувальним страхуванням;
- г) страхуванням відповідальності.

84. Страхування від нещасних випадків за формою проведення може бути:

- а) обов'язковим та добровільним;
- б) індивідуальним та колективним;
- в) ризиковим та безризиковим;
- г) взаємним.

85. Оцінена страховиком ціна пов'язаного з нещасним випадком ризику, взятого на страхування – це ...

- а) страхова вартість;
- б) страхове відшкодування;
- в) страховий платіж;
- г) страховий тариф.

86. При страхуванні пасажирів усіх видів транспорту міжнародних сполучень страховий платіж ...

а) включається у вартість квитка й утримується з пасажиром транспортною організацією у розмірі 1 % вартості проїзду в національній валюті України;

б) включається у вартість квитка й утримується з пасажирів транспортною організацією у розмірі 2 % вартості проїзду в національній валюті України;

в) не включається у вартість квитка;

г) включається у вартість квитка й утримується з пасажирів транспортною організацією у розмірі 4 % вартості проїзду в національній валюті України.

87. До обов'язкового страхування від нещасних випадків відносять:

а) страхування дітей;

б) страхування осіб, що беруть участь у наданні психіатричної допомоги;

в) колективне страхування робітників та службовців за рахунок підприємства;

г) страхування школярів.

88. У разі смерті застрахованого внаслідок нещасного випадку страхове відшкодування становить:

а) 90% страхової суми;

б) 100% страхової суми;

в) 50% страхової суми;

80 % страхової суми.

89. Не можуть бути застрахованими за умовами договору страхування від нещасних випадків:

а) визнані у встановленому порядку недієздатними;

б) інваліди III групи;

в) віком на момент закінчення строку договору понад 65 років;

г) пожежники.

90. Обов'язкове особисте страхування не поширюється на:

а) пасажирів автомобільного й електротранспорту на міських маршрутах;

б) машиністів поїздів метрополітену, провідників пасажирських вагонів, начальників (бригадирів) поїздів;

в) поїзних електромонтерів;

г) працівників вагонів-ресторанів, водіїв дрезин та інших одиниць рухомого складу; механіків (начальників) рефрижераторних секцій (поїздів).

91. Принципами обов'язкового медичного страхування є:

а) обов'язковість для усіх вказаних категорій;

б) солідарність і субсидування;

в) цільове використання коштів Фонду обов'язкового медичного страхування;

г) усі відповіді правильні.

92. Який принцип обов'язкового медичного страхування передбачає, що всі громадяни незалежно від статі, віку, стану здоров'я, місця проживання, рівня особистого доходу мають право на одержання медичних послуг?

- а) державності;
- б) загальності;
- в) некомерційності;
- г) усі відповіді правильні.

93. Страхування на випадок втрати здоров'я з будь-якої причини, у тому числі у зв'язку з хворобою та нещасним випадком ...

- а) соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та від професійних захворювань;
- б) обов'язкове медичне страхування;
- в) соціальне страхування;
- г) медичне страхування.

94. Форми медичного страхування:

- а) добровільна і обов'язкова форми;
- б) індивідуальна і колективна форми;
- в) ризикова і безризикова форми;
- г) змішана та особиста форми.

95. Суб'єктами добровільного медичного страхування є:

- а) страхові компанії; медичні заклади незалежно від форми власності;
- б) страхові компанії, які мають відповідну ліцензію; страхувальники: фізичні та юридичні особи; медичні заклади державної форми власності;
- в) страховики та страхувальники;
- г) страхові компанії, які мають відповідну ліцензію; страхувальники: фізичні та юридичні особи; медичні заклади незалежно від форми власності.

96. Страхова сума за договорами добровільного медично страхування визначається:

- а) за розміром страхової премії;
- б) за розміром страхового відшкодування;
- в) згідно зі строком, переліком та вартістю наданих медичних послуг;
- г) за домовленістю між страховиком і медичною установою.

97. У випадку страхування медичних витрат юридичними особами об'єктом страхування є - ...

- а) майнові інтереси, що не суперечать законодавству України та пов'язані із здоров'ям застрахованих осіб;
- б) майнові інтереси;
- в) немайнові інтереси, пов'язані із здоров'ям застрахованих осіб;
- г) немає правильної відповіді.

98. Договір страхування на випадок раптового захворювання, тілесних ушкоджень внаслідок нещасного випадку, а також смерті під час перебування за кордоном – це ...

- а) адендум;
- б) асистанс;
- в) клаузула;
- г) антуїтет.

99. Страхові внески, які сплачуються страхувальником згідно з договором добровільного медичного страхування, залежать від:

- а) фінансових можливостей страхувальника;
- б) віку страхувальника;
- в) від строку та програми медичного страхування;
- г) програми медичного страхування.

100. Медична установа як суб'єкт обов'язкового медичного страхування повинна:

- а) мати лише ліцензію на право надання медичних послуг у системі обов'язкового медичного страхування;
- б) пройти саму тільки акредитацію на відповідність установленим професійним стандартам;
- в) мати ліцензію на право надання медичних послуг у системі обов'язкового медичного страхування і пройти акредитацію на відповідність установленим професійним стандартам;
- г) виграти тендер на право здійснення медичних послуг.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДОПОВІДЕЙ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ЗА ТЕМАМИ КУРСУ

ТЕМА 1. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ, ПРИНЦИПИ І РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

1. Економічна сутність, принципи та функції соціального страхування.
2. Система загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні.
3. Законодавча основа загальнообов'язкового державного соціального страхування.
4. Роль соціального страхування в фінансовій системі держави.
5. Макроекономічна роль соціального страхування.
6. Об'єктивні економічна та соціальні передумови виникнення системи соціального страхування.
7. Становлення системи соціального страхування в Україні.

ТЕМА 2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

1. Роль та функції держави в системі соціального страхування.
2. Мета та завдання державного нагляду та контролю.
3. Ограни здійснення державного нагляду та контролю в системі соціального страхування, їх функції.
4. Фінансовий контроль в системі соціального страхування. Види, форми та методи фінансового контролю.
5. Управління фондами соціального страхування.

ТЕМА 3. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

1. Міжнародні норми і принципи соціального страхування, основні законодавчі акти, їх зміст.
2. Основні моделі соціального страхування. Обсяг коштів, що перерозподіляються системою соціального страхування в країнах ЄС.
3. Система соціального страхування в Великобританії.
4. Система соціального страхування в Німеччині.
5. Система соціального страхування в Швейцарії.
6. Система соціального страхування в Австрії.
7. Система соціального страхування в Польщі.

ТЕМА 4. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

1. Реформування системи пенсійного забезпечення.
2. Створення ефективної системи державного регулювання й контролю у сфері пенсійного страхування, зберігання та управління

пенсійними активами, виконання заходів для забезпечення якості життя населення.

3. Посилення механізму регулювання соціального захисту на випадок безробіття.

4. Упровадження державних соціальних стандартів у сфері медичного обслуговування населення.

5. Проблеми здійснення окремих видів соціального страхування в Україні.

6. Напрямки розвитку системи соціального страхування в Україні.

ТЕМА 5. МЕТОДОЛОГІЯ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

1. Система пенсійного забезпечення в Україні.

2. Сутність загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Нормативно-правова основа.

3. Види пенсійних виплат. Умови виходу на пенсію. Порядок призначення та виплати пенсії.

4. Пенсійний фонд України, організаційна структура, функції.

5. Бюджет Пенсійного фонду – механізм формування та напрями використання.

6. Державний нагляд та контроль в системі пенсійного забезпечення.

7. Пенсійна реформа в Україні.

ТЕМА 6. НЕДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

1. Сучасний стан добровільного особистого страхування в Україні.

2. Напрямки розвитку взаємодії недержавного та соціального пенсійного страхування в Україні.

3. Сутність та види недержавних пенсійних фондів (НПФ).

4. Вкладники та учасники НПФ.

5. Функції адміністратора НПФ.

6. Функції компанії з управління активами НПФ.

7. Функції банківської установи – зберігача фінансових активів НПФ.

8. Формування пенсійних активів НПФ.

9. Види пенсійних виплат НПФ.

ТЕМА 7. СТРАХУВАННЯ У ЗВ'ЯЗКУ З ТИМЧАСОВОЮ ВТРАТОЮ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

1. Суть та призначення ЗДСС у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Нормативно-правова основа.

2. Суб'єкти страхування, їх права та обов'язки.

3. Страхові випадки та види забезпечення.

4. Відмова у здійсненні страхової виплати.

5. Порядок нарахування та умови надання допомоги.

6. Види соціальних послуг та матеріального забезпечення за ЗДСС у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

ТЕМА 8. СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

1. Мета та призначення ЗДСС на випадок безробіття.
2. Особи, що підлягають страхуванню на випадок безробіття.
3. Суб'єкти страхування на випадок безробіття, їх права та обов'язки.
4. Види соціальних послуг та матеріального забезпечення за ЗДСС на випадок безробіття.
5. Характеристика страхових випадків та умови надання соціальних послуг і матеріального забезпечення за ЗДСС на випадок безробіття.
6. Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття: складові частини, порядок формування.
7. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття: основні завдання та обов'язки, управлінська структура.

ТЕМА 9. СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ НА ВИРОБНИЦТВІ І ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ

1. Особливості загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання в Україні.
 1. Необхідність здійснення загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.
 2. Законодавство України про загальнодержавне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.
 3. Управління соціальним страхуванням від нещасних випадків на виробництві та від професійного захворювання.
 3. Організаційно-правові умови здійснення соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та від професійного захворювання.
 4. Фінансові аспекти здійснення соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та від професійного захворювання.

ТЕМА 10. МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ

1. Медичне страхування – сутність, завдання та функції.
2. Види медичного страхування, їх основні характеристики.
3. Основні засади організації обов'язкового медичного страхування.
4. Причини та необхідність запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування в Україні.
5. Організаційна модель загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування в Україні – переваги та недоліки.
6. Економічні, правові та організаційні чинники, що перешкоджають впровадженню обов'язкового соціального медичного страхування в Україні.
7. Роль здоров'я нації у економічному розвитку країни.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТВОРЧОГО ЗАВДАННЯ

1. Вимоги держави до контролю за діяльністю суб'єктів соціального страхування в Україні.
2. Законодавчі вимоги до функціонування Фондів соціального страхування в Україні.
3. Напрямки вдосконалення пенсійного забезпечення в Україні.
4. Напрямки розвитку взаємодії недержавного та соціального пенсійного страхування в Україні.
5. Напрямки розвитку соціального страхування в США та Канаді.
6. Огляд іноземної практики соціального страхування від нещасних випадків на виробництві.
7. Особливості державного регулювання соціального страхування від нещасних випадків на виробництві.
8. Проблеми здійснення та напрямки вдосконалення соціального забезпечення при настанні нещасних випадків на виробництві в Україні.
9. Проблеми розвитку пенсійного забезпечення в Україні.
10. Проблеми розвитку соціального страхування в країнах Центральної та Західної Європи.
11. Проблеми розвитку страхування на випадок безробіття в Україні.
12. Проблеми розвитку страхування тимчасової втрати працездатності в Україні.
13. Розвиток пенсійного забезпечення в Україні.
14. Розвиток та стан пенсійного забезпечення в країнах Європейського союзу.
15. Склад та особливості формування вітчизняного законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
16. Сутність соціального страхування: основні поняття, категорії та функції.
17. Сучасний стан добровільного особистого страхування в Україні.
18. Сучасні стан організації медичного страхування в Європейському союзі.
19. Сучасні стан організації страхування на випадок безробіття в Україні.
20. Сучасні форми організації соціального захисту за кордоном.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ СТАНУ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Результат освітньої діяльності здобувача вищої освіти оцінюється за такими рівнями і критеріями:

Бали	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка
90 – 100	Здобувач демонструє бездоганні, повні і міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі дисципліни, правильно і обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях. Вміє реалізувати теоретичні положення дисципліни в практичних розрахунках, аналізувати та співставляти дані на основі набутих з даної та суміжних дисциплін знань та умінь. Має знання сучасних технологій та методи розрахунків даної дисципліни. Під час навчання при проведенні практичних занять, при виконанні контрольних завдань проявив вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в дискусії, може відстоювати власну позицію в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Зменшення з 100- бальної оцінки може бути пов'язане з недостатнім розкриттям питань, що стосуються дисципліни, яка вивчається, але виходить за рамки об'єму матеріалу, передбаченого робочою програмою навчальної дисципліни, або здобувач проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.	Високий Повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок що викладені в робочій програмі навчальної дисципліни. Власні пропозиції с здобувача в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його вміння використовувати знання які він отримав при вивчення інших дисциплін, а також знання, набуті при самостійному поглибленому вивченні питань, що відносять до дисципліни яка вивчається.	Відмінно (А)
82-89	Здобувач демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Може самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною. Знає сучасні технології та методи розрахунків даної дисципліни. При виконанні контрольних завдань та поясненні прийнятих рішень, дає вичерпне пояснення.	Достатній Забезпечує здобувач у самостійне вирішення основних практичних задач в умовах, коли вихідні дані в них змінюється порівняно з прикладами, що розглянуті при вивченні дисципліни.	Добре (В)
74-81	Здобувач в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати при вирішенні типових практичних завдань, але допускає окремі неточності. Вміє пояснити основні положення виконаних завдань. Помилки у відповідях не є системними. Знає характеристики основних положень, що мають визначальне значення при проведенні практичних занять, при виконанні контрольних завдань та поясненні прийнятих рішень, в межах дисципліни що вивчається.	Достатній Конкретний рівень, за вивченим матеріалом програми дисципліни. Додаткові питання про можливість використання положень теоретичних положень для практичного використання викликають утруднення.	Добре (С)
64-73	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, що передбачений програмою дисципліни та розуміє постановку стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядалися з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача.	Середній Забезпечує достатньо надійний рівень відтворення основних положень дисципліни	Задовільно (D)

60-63	Здобувач має певні знання, передбачені програмою дисципліни, володіє основними положеннями, що вивчаються на рівні, який визначається як мінімально допустимий. З використанням основних теоретичних положень, здобувач з труднощами пояснює правила вирішення практичних завдань дисципліни. Виконання практичних контрольних завдань значно формалізовано: відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	Середній Є мінімально допустимий у всіх складових програми дисципліни	Задовільно (E)
35-59	Здобувач може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчання дисципліни здобувач виконав, працював він пасивно, його відповіді в більшості є невірними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у здобувача відсутня.	Низький Не забезпечує реалізації задач, що формуються при вивченні дисципліни	Незадовільно з можливістю повторного складання (F)
0-34	Здобувач повністю не виконав вимог програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними.	Незадовільний Здобувач не підготовлений до самостійного вирішення задач, які окреслив мету та завдання дисципліни	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни (FX)

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточне тестування та самостійна робота												ТЗ	Залік	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2									
T1	T2	T3	T4	МКР	T5	T6	T7	T8	T9	T10	МКР	10	30	100
4	4	4	4	10	4	4	4	4	4	4	10			

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Внукова Н., Кузьмінчук Н. Соціальне страхування. Кредитно-модульний курс. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 412 с.
2. Квасницька Р.С., Доценко І.О. Соціальне страхування: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Друкарня Рута, 2019. 355 с.
3. Марич М.Г. Соціальне страхування : навч. посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 176 с.
4. Пікус Р.В. Соціальне страхування: навч. посіб. Київ: Компринт, 2018. 251 с.
5. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9 липн. 2003 р. № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>
6. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 вересн. 1999 р. № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>
7. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 2 березн. 2000 р. № 1533-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>
8. Про страхування : Закон України від 18 лист. 2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1909-IX?msclkid=76cc49d6b5ac11ec81de9b33d00654e1#top>

Допоміжна

1. Tkachenko N., Kovalenko Y., Bohrinovtseva L. New Methods in Assessing the Risks and Solvency of Insurance Companies. *Journal of Eastern Europe Research in Business and Economics*. 2022. Vol. 2022 (2022). URL: <https://ibimapublishing.com/articles/JEERBE/2022/765785/765785.pdf>
2. Богріновцева Л.М., Вергелюк Ю.Ю. Аналіз показників фінансової безпеки страхового ринку України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. №31. С.174-179.
3. Богріновцева Л.М., Городнича К.В. Перспективи запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 березня 2020 р. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2020. С. 87-88*
4. Богріновцева Л.М., Солодухіна Д.І. Роль недержавних пенсійних фондів у реформуванні пенсійної системи України. *Стратегічні напрями інноваційного розвитку економіки країни: перспективи та ефективність: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених, 22 грудн. 2018 р. Київ : Аналітичний центр «Нова Економіка», 2018. С. 119-122*

5. Богріновцева Л.М., Фісюк Е.В. Особливості розвитку особистого страхування в Україні. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України*: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 березня 2020 р. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2020. С. 92-94

6. Богріновцева Л.М., Чамор Г.С. Напрямки вдосконалення фінансової стійкості страхових компаній України. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. №2. С. 20-32

7. Бондарук Т. Г., Бондарук І. С. Соціальні аспекти економічної безпеки держави. *Економічні горизонти*. 2018. № 2(5). С. 76-86.

8. Бондарук Т. Г., Бондарук І. С. Формування системи пенсійного забезпечення. *Економічні горизонти*. 2017. № 2. С. 38-47.

9. Коверза В.С. Соціальне страхування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 5 (22). С. 85–89.

10. Леган, І. М., Мельничук, Д. П., Войналович, І. А. Соціальне страхування в системі реалізації пріоритетів сталого розвитку. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. №3(101). С. 48-54.

11. Марич М.Г., Кучерівська С.С. Соціальне страхування : навч. практикум. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 300 с.

12. Мельник Т.А. Проблемні аспекти розвитку системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2018. Вип. 1 (34). С.188–197.

13. Сохань М.Ю. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування як форма соціального захисту осіб із сімейними обов'язками. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. №2 (31). С. 65–68.

14. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення. Особлива частина: навч. посіб. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2018. 1092 с.

15. Ярошенко О.М., Слюсар А.М., Ветухова І.А. Право соціального забезпечення: навч. посіб. Харків: Право, 2019. 376 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України. URL: <https://dasu.gov.ua>

2. Офіційний сайт Державної податкової служби. URL: <https://tax.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Державної служби зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/>

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

5. Офіційний сайт Державної служби України з питань праці. URL: <https://dsp.gov.ua/>

6. Офіційний сайт Інтернет-журналу Forinsurer. URL: <http://forinsurer.com/>

7. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL:
<https://www.me.gov.ua>

8. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL:
<https://www.msp.gov.ua/>

9. Офіційний сайт Національного банку України. URL:
<http://www.bank.gov.ua>.

10. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL:
<https://www.pfu.gov.ua/>

11. Офіційний сайт Фонду соціального страхування України. URL:
<http://www.fssu.gov.ua/>